MASTER
NEGATIVE
NO. 91-80165-4

MICROFILMED 1991

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States -- Title 17, United States Code -- concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material...

Columbia University Library reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

TEPLY, FRANT

TITLE:

POMERIUM.

PLACE:

VE VYSKOVE

DATE:

1900

Master Negative #
91-80165-4

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

876
T26 Teplý, Frant.
...Pomerium, referuje Frant. Teply... Ve Vyš-
kově, tiskem Jana Hona, 1900.
20 p. 23½ cm.

At head of title: První výroční zpráva Českého soukromého gymnasia ve Vyškově...

399153

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm REDUCTION RATIO: 11x
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 7/19/91 INITIALS EB
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

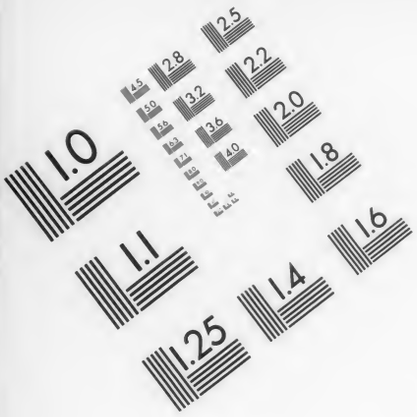

AIIM

Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

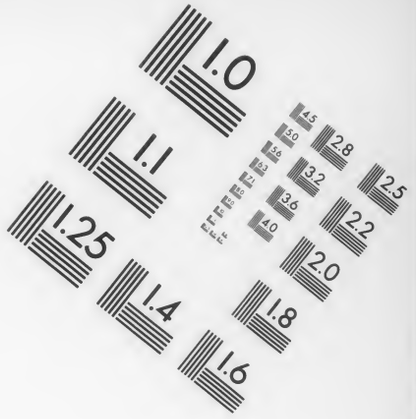

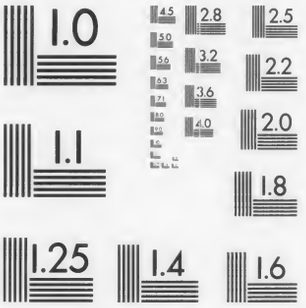

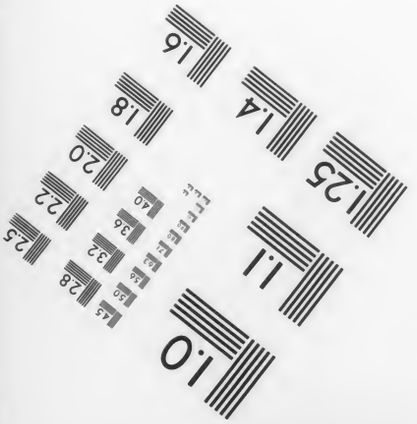

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

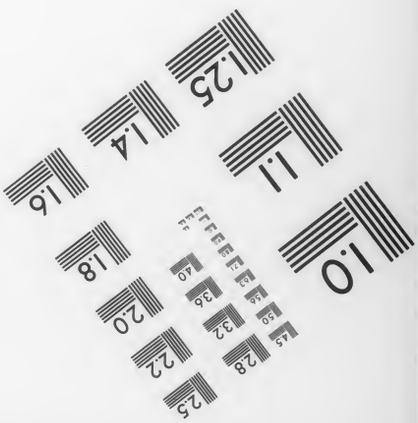

Pomerium

876
T26

876 T26

Columbia University
in the City of New York
Library

Special Fund
1900
Given anonymously

PRVNÍ

VÝROČNÍ ZPRÁVA

ČESKÉHO SOUKROMÉHO GYMNASIA

VE VYŠKOVĚ

za školní rok 1899—1900.

OBSAH:

1. **Pomerium.** Referuje Frant. Teplý.
2. **Školní zprávy.** Podává ředitel.

VE VYŠKOVĚ 1900.

Tiskem Jana Hona ve Vyškově. — Nákladem Gymn. Matice Vyškovské.

O pomeriu.

Úvod.

V první knize díla Liviova čteme v kap. 44. o Serviovi Tulliovi mezi jiným tato slova: Aggere et fossa et muro circumdat urbem; ita pomerium profert. Pomerium verbi vim solam intuentes postmerium interpretantur esse, est autem magis circa murum locus etc.

Místo zajímavo jest pokusem výkladu etymologického, jakých u Varrona De l. l. značnější počet se vyskytá, ještě zajímavější však je po stránce věcné. Co jest pomerium?

Jak vysvětliti spor mezi etymologií na první pohled správnou a výkladem Liviovým? Ve kterém poměru je agger, fossa, muros k pomeriu? Jak souvisí pomerium proferre s rozšířením města?

To jsou asi nejdůležitější otázky, které namánou se učiteli, má-li místo se žáky přečísti. Slovník, komentář a jistě také Reallexikon des klass. Alterthums jsou pomůcky, po kterých učitel v první řadě sáhne.

Zába ve Vademecum sub v. pomerium: kus volné prostory před i za hradbami městskými. Křížkův Slovník lat. český 3. vyd. (Říha) sub v. pomerium (post. moerus (murus), prostora, které podlé hradeb, uvnitř i vně, prázdné nechávali, předhradbí, záhradbí, parkány: intra p. (mezi hradbami); extra p. (za hradbami). Kubelka Realie str. 2. Řím založen byl po obvyklém způsobu etrurském vyoráním brázdy (sulcus, pomerium) kolem vrchu; brázda měla býti symbolem příštího příkopu, země vyoraná příštích bradeb. Prostora mezi brázdou a zdí později zřízenou, jakož i pruh zeměuvnitř podél zdí, byly ohrazovány mezníky a nesměly býti zastavěny z důvodů vojenských; na prostoru tuto přenášen později též název pomerium.

Lübker-Exler Reallexikon (7. vyd.) sub. v. pomerium (*τωμήριον*, nicht pomoerium) ist nach der gewöhnlichen Ansicht der unbebaute, heilig gehaltene Raum auf beiden Seiten der Stadtmauer, vorzüglich auf der äuszeren Seite, der Zwinger, nach Mommsen dagegen „als Streifen gefasst, die hinter der Mauer herumlaufende Strasse, welche den Fuss der Mauer und den für Gebäude freigegebenen Raum von einander trennt, als Linie gefasst, die innere Grenze dieser Strasse".

318841

Vykladatelé buď mlčí, buď podávají výklady jako Weissenborn k Liv. I. 44., 8. „Der heilige Umkreis der Stadt".

Jak patrno, nenajde ve všech těchto pomůckách příručních učitel výkladu uspokojivého, tak že nezbývá než sáhnouti po díle obšírnějším. Ale i tu setkáváme se s tak různými výklady, že nesnadno rozhodnouti se okamžitě pro tvrzení to neb ono. Místo zůstává pak ve škole buď vůbec nevyloženo, nebo podán výklad jednostranný, že pomerium je místo po obou stranách zdí, jak tvrdí Livius. Jak potom vysvětliti etymologické výklady, o kterých se Liv. zmiňuje?

Účelem pojednání tohoto jest probrati otázku pomeria na základě příslušné literatury, pokud jest mi přístupna a známa, a dáti odpověď uspokojivou na otázky svrchu zmíněné.

Podrobný seznam literatury otázky této se týkající až do r. 1885 podává Dr. Adolf Nissen ve spise Beiträge zum römischen Staatsrecht. Strassburg 1885. Ocenění literatury starožitnické jest u Dr. E. Herzoga: Geschichte und System der römischen Staatsverfassug Lipsko 1884—1891. Díl I., II., 1., 2.) Stručnou zmínku o pomeriu najdeme skoro v každém díle pojednávajícím o starožitnostech římských; podrobněji obírají se otázkou tou; Th. Mommsen: Der Begriff des Pomerium Hermes, 10 sv. str. 40 sl. 1876, přepracováno v Römische Forschungen sv. 2. 1879 v Berlíně. Týž Römisches Staatsrecht v Marquardt-Mommsen: Handbuch der röm. Alterthümer na několika místech. D. Detlefsen das Pomerium Roms und die Grenzen Italiens-Hermes 1886, sv. XXI. str. 497—562. Ch. Hülsen: Das pomerium Roms in der Kaiserzeit, Hermes 1887 sv. XXII. str. 615—626. Jindřich Nissen: Pompeianische Studien Berlín. Adolf Nissen: Beiträge Strassburg 1885. H. Jordan: Topographie der Stadt Rom im Alterthum. Berlín 1878—1885. O. Gilbert: Geschichte und Topographie der Stadt Rom im Alterthum 1883—1890. Prof. Dr. Bedřich Weber: Das palatinische Pomerium Begriff Lage und Form. Jahres-Bericht des k. k. Staats-Ober-Gymnasiums in Brüx 1894. Z českých filologů stručně zmínil se o otázce pomeria Dr. Lad. Brtnický v programu c. k. vyššího gymnasia v Hradci Králové za škol. rok 1892—1893. Palatin (část prvá).

1. Etymologie.

Co jest pomerium, bylo už v době Liviově otázkou spornou. Chtějíce ji rozřešiti, dovolávali se již staří etymologie. Liv. I. 44. Pomerium . . . . postmerium interpretantur esse. Varro De l. l. 5,143: Post ea, qui fiebat orbis, urbis principium, qui quod erat post murum, pomerium dictum. Etymologický výklad ten přijímají většinou také badatelé doby naší a vykládají pomerium jako něco za zdí.

Než tento výklad etymologický naráží na obtíže hláskoslovné. Souvisí-li pomerium se slovem murus, pak třeba dle moiros—moerus psáti pomoerium. Tak psáno bývalo také na uvedených místech z klassiků, pravopisu toho užíval i Mommsen a nejnověji také Brtnický transskriboval pomoerium.

Památkami monumentálními i rukopisnými však dokázáno jest psaní pomerium. řecky *πωμήριον*. Délka první slabiky způsobena jest náhradným

dloužením za vypadlé st z post-merium jako ve slově pomeridianus, pomeridiem (Conf. Kühner: Ausführl Gram. I. § 12., 6.)

Změnu oe v e vykládá Plut, Rom. 11., 25. synkopou: *καλεῖται κατὰ συγκοπὴν πωμήριον, οἷον ὄπισθεν τείχους ἢ μετὰ τεῖχος*. Ale je to dosud jediný známý doklad synkopy oe v e a proto nelze výkladu Plutarchova beze všeho se přidržeti. Dokud nenajdou se doklady synkopy podobné, dotud trvá neshoda se známými zákony hláskoslovnými.

To cítil velmi dobře Mommsen, a proto tvrdil, že změna oe v e stala se v případě tomto ještě před působením zákonů hláskoslovných. Takovým způsobem lze ovšem vyložiti změnu jakoukoli. Zdá se, že vědomosti naše nestačí dosud na vysvětlení etymologie slova toho. Adolf Nissen pokládá pomerium za odvozeninu nebo zkomolený tvar slova etruského (Beiträge str. 5. sl.) Vedle tvaru pomerium, vyskytují se také tvary jiné. K velice porušenému místu Festovu p. 248. poznamenává Paullus: Posimirium pontificale pomerium . . . . Dictum autem pomerium quasi promurium, id est proximum muro. Za posimirium navrhována různá čtení jiná jako: prosimurium, postmurum, prosmurium, prosmoerium, posimerium, prosemurium, psimoerium, postmerium. (Conf. Nissen, Beitr. str. 5.) Návrhy tyto možno se stejnou pravdě podobností ještě více rozhojniti, ale pro etymologii tím nic nezískáno. Pomerium zůstává jazykově nevysvětleno.

Zajímavo jest, že ve středověku uváděno pomerium v souvislost se slovem pomum, jablko, a pomarium, štěpnice. Některé doklady uvádí Nissen Beiträge str. 245. pozn. kupř: Pomarium sive ut olim fere scribebatur pomerium, locus habendis iudiciis et conventibus destinatus et aptus ob ramorum umbracula", nebo „Pomum . . . locus ubi poma crescunt, quod hoc pomarium et hoc pomerium dicitur. Invenimus etiam hoc postmurium . . . quasi post muros positum eo quod virgulta solent esse post muros. Ba také rozdíl činěn mezi pomarium a pomerium: ubi poma ponuntur: pomarium, ubi nascuntur: pomerium. Tyto výklady středověké připadají nám dnes jako hříčky; že z nich nelze činiti závěrů žádných, jest jisto.

Rovněž tak jisto jest, že souvislosti po-merium a post-moiros (murus) dokázati se dosud nepodařilo. Tvrdí-li Nissen, že je to slovo etrurské, je to domněnka zhola neodůvodněná. Římané přejali od Etrusků ustanovení rozmanitá: Livius připisuje jim mezi jiným i liktory, sellu kurulskou a j. O etymologii slova curulis také je dosud spor, a přece nikdo se neodváží tvrditi, že je to slovo etrurské Pomerium činí až na synkopu oe v e dojem slova latinského. Přes to nebylo by správno, jak činí Mommsen, při výkladu vyjíti od etymologie dosud nedokázané a odmítati všecko, co je s ní v odporu, jako nesprávné.

Jakkoli kromě Nissena snad nikdo dosud nepochyboval o latinském původu slova pomerium, přece jen málo badatelů následovalo Mommsena.

Řešení otázky pomeria jen na jednostranném základě etymologickém za nesprávné prohlašuje již Livius, jakkoli sám hledí etymologii se svým výkladem uvésti v souhlas, a nezbývá tudíž než pokusiti se o řešení na základě jiném.

2. Prameny.

Z památek monumentálních možno sem zařaditi cippus z Capue s nápisem: Jussu imperatoris Caesaris qua aratrum ductum est (Inscript. Rom. č. 3590.)

Kromě toho jest několik míst v zachované staré literatuře, a to: kromě citovaného místa Plut. Rom. 11., 25.

1. Liv. I. 44: Pomerium verbi vim solam intuentes postmerium interpretantur esse. Est autem magis circa murum locus, quem in condendis urbibus quondam Etrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato consecrabant, ut neque interiore parte aedificia moenibus continuarentur, et extrinsecus puri aliquid ab humano cultu pateret soli. Hoc spatium, quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis, quod post murum esset, quam quod murus post id, pomerium Romani appellarunt et in urbis incremento semper quantum moenia processura erant, tantum termini hi consecrati proferebantur.

2. Gellius Noct. att. 13., 14. Pomerium quid esset, augures populi Romani, qui libros de auspiciis scripserunt, istius modi sententia definierunt: „Pomerium est locus intra agrum effatum per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus, qui facit finem urbani auspicii. Antiquissimum autem pomerium, quod a Romulo institutum est, Palatini montis radicibus terminabatur. Sed id pomerium pro incrementis rei publicae aliquoties prolatum est et multos editosque colles circumplexum est .... Propterea quaesitum est ac nunc etiam in quaestione est, quam ob causam ex septem urbis montibus, cum ceteri sex intra pomerium sint, Aventinus solus, quae pars nec longinqua nec infrequens est, extra pomerium sit, neque id Servius Tullius rex, neque Sulla, qui proferendi pomerii titulum quaesivit, neque postea divus Julius, cum pomerium proferret, intra effatos urbi fines incluserint.

3. Varro De l. l. 5, 143. Qua viam relinquebant in muro, qua in oppidum portarent, portas, (scil. vocabant). Oppida condebant in Latio ritu Etrusco ut multa, id est iunctis bobus tauro et vacca interiore aratro circumagebant sulcum. Hoc faciebant religionis causa die auspicato, ut fossa et muro essent muniti. Post ea qui fiebat orbis, urbis principium, qui quod erat post murum, pomerium dictum, eiusque ambitu auspicia urbana finiuntur. Cippi pomerii stant et circum Ariciam (jinde se čte Ardeam, Ardolam) et circum Romam. Quare oppida, quae prius erant circumducta aratro, ab orbe et urvo urbes; ideo coloniae nostrae omnes in litteris antiquis scribuntur urbes, quod item conditae ut Roma, et ideo coloniae ut urbes conduntur, quod intra pomerium ponuntur.

Způsob založení města ritem etruským líčí souhlasně a smysl jeho vykládá Dio Cassius Frgm. 5, 2: *ὅτι Ῥωμύλος ἐπὶ τοῦ Παλλαντίου τὸ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι Ῥώμης σχῆμα διαγράψων ταῦρον δαμάλει συνέζευξε τὸν μὲν ταῦρον ἔξω πρὸς τὸ πεδίον νεύοντα, τὴν δὲ δάμαλιν πρὸς τὴν πόλιν συμβολικῶς διὰ τούτων εὐχόμενος τοὺς μὲν ἄνδρας φοβεροὺς εἶναι, τὰς δὲ γυναῖκας γονίμους καὶ πιστὰς οἰκουργούς. εἶτα βῶλον λαβὼν ἔξωθεν ἔσω ὥρυττεν τῆς πόλεως, εὐχόμενος ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων τὰ ταύτης αὔξειν.* Cato u Servia Ad Aen. 5, 755. dodává ještě: vaccam intrinsecus iungebant .... ut glebae ommes intrinsecus caderent. Jako Dio Cass. na místě tomto tvrdí, že Romulus brázdu vyoral na úpati Palatinu*), tak i Tacitus popisuje hranici pomeria klade ji pod vrch Palatinský Ann. XII. 24: Sed initium condendi et quod pomerium Romulus posuerit, noscere haud absurdum reor. Igitur a foro boario, ubi aereum tauri simulacrum aspicimus, quia id genus animalium aratro subditur, sulcus designandi oppidi coeptus, ut magnam Herculis aram amplecteretur; inde certis spatiis interiecti lapides per ima montis Palatini ad aram Consi, mox curias veteres, tum ad sacellum Larum, Forumque Romanum et Capitolium non a Romulo, sed a Tito Tatio additum urbi credidere.

*) Dr. O. Gilbert překládá *ἐπὶ τοῦ Παλλαντίου* „auf der Höhe des Palatin“, myslím že nesprávně.

Forum boarium je na západním úpatí Palatinu, ara Consi byla v údolí Cirku, tedy na straně jihozápadní, curiae veteres kladou se pravděpodobně na stranu východní; sacellum Larum bylo dle Monumentum Ancyranum 4., 7. in summa Sacra via. Ostatní směr brázdy označen vyloučením Fora Rom. a Capitolia.

Kromě toho čteme zmínky o pomeriu ještě u:

Papiniana l. 5. D. de serv. expor. 18., 7.: cui pomerio civitatis interdictum est, urbe etiam interdictum esse videtur. a l. 5. C. Theod. de locat. fund. 10., 3: rei publicae loca, quae aut includuntur moenibus civitatum, aut pomeriis sunt connexa.

Aggenius poznamenává k Frontinovi 57: Pomerium autem urbis est, quod ante muros spatium sub certa mensura demensum est. Livius klade pomerium po obou stranách hradeb, Messala u Gellia pone muros, patrně po jedné straně, a klade hranice jeho jako Dio Cass. a Tacitus na úpatí Palatinu, dle Varona je to orbis post murum, dle Aggenia „spatium ante muros“.

Aby pak zmatek byl dovršen, nalezeny zbytky zdí na svahu palatinském, nic však na čáře stanovené Tacitem. Zbytky zdí pokládány jsou za zdi opevňující starý Řím Romulův, nejsou však tam, kde by dle Tacita býti měly.

Nepodávají tedy rozřešení naprosto určitého ani tyto prameny.

3. Výklady novější.

a) Co bylo pomerium?

Není divu, že mínění o pomeriu jsou velmi rozmanitá; nejde jen o to, kde hledati jest pomerium, ale i o to, co si jím máme představovati. Mommsen pokládal pomerium v „Hermu sv. 10 str. 43. za čáru, ale v Röm. Forsch. 2,30. od tohoto mínění upustil a viděl v něm pruh země podél zdí městských.

Od té doby nikomu nenapadlo proti určitému tvrzení Liviovu, že je po obou stranách hradeb, což přece čára býti nemůže, i proti Gell. 13,14, že je to locus intra agrum effatum, vraceti se k myšlénce samým Mommsenem zavržené, až Dr. Weber ve zmíněném článku programovém snaží se dokázati, že pomerium byla přece jen čára a že teprve později, kdy čára tato byla překročena různými stavbami, slovu, které význam svůj ztratilo, dán byl význam nový; odtud prý označovalo prostoru mezi domy a hradbami. Vykládaje Varronovo místo o způsobu založení města, praví na str. 5: Die Furche stellt also den Graben dar, das nach innen geworfene Erdreich

die Mauer und der hinter dem Graben und der Mauer entstehende orbis das Pomerium. Wodurch aber entstand (fiebat) der orbis? Das ausgeworfene Erdreich fällt doch nach zwei Seiten ab; das nach innen abfallende bildet also den orbis, der Pomerium genannt wurde, das nach auszen abfallende in die Furche verlaufende, bildete ebenfalls einen orbis, der im Gegensatze zu dem orbis post ea (fossam et murum) zu bezeichnen wäre als orbis ante murum. Dieser orbis führt den Namen primigenius sulcus. Demnach wäre unter Pomerium zu verstehen der durch die nach innen geworfene Erde gebildete orbis.

Že Varro mínil čáru, je prý i z toho patrno, že orbis ve dvojím směru tu označen za hranici města; pro příchozího do města je prý urbis principium, ale zároveň hranicí městských auspicií (eoque auspicia urbana finiuntur) pro obyvatele města.

Že výklad tento je v naprostém odporu se svědectvími starověku, poznal Weber dobře a snažil se svědectvím těm upříti váhu. Místo Messalovo je prý nejasno, poněvadž neudává, jak daleko k městu táhne se prostora, již nazývá pomeriem a čím je tam ohraničena; představuje prý si to jako pás kol města, ale má jen jednu jeho hranici; t. j. zeď, o druhé nemůže říci nic určitého; zároveň však také pomýšlí prý na linii ohraničující; qui facit finem urbani auspicii.

Plutarchovo místo je prý ještě nejasnější. Plutarch si představuje slovem *τωμήριον* cosi za zdí, ale neví, co. Místo Liv. připouští výklad dvojí, ale v každém případě míněn je tu prostor. Než ani Livius neudává prý hranice prostoru toho a proto prý ani tu nevíme, co si máme mysliti pomeriem.

Za hlavní účel pomeria pokládá Weber ohraničení místa, jež smělo býti zastavěno. Když pak hranice tato překročena, zmizelo ovšem i pomerium. Slovo zůstalo, ale věc se ztratila. Tu prý slovu byl dán nový význam a označena jím prostora, která dosud zbývala volná mezi hradbami městskými a budovami; za Livia pak přenesen prý byl název tento dokonce i na volné místo před hradbami.

Výklady Weberovy možno také nazvati nejasnými a neurčitými, poněvadž nikde nepovídá, kde a jak daleko od jeho pomeria stály hradby. Slov Liv. pak, že je to místo quem in condendis urbibus Etrusci quondam, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato consecrabant etc, si Weber vůbec nevšímal. Vždyť přece s obou stran, circa, bylo pomerium hned při zakládání města vytčeno a označeno jako místo, na kterém hradby hodlali stavěti; nemohla to tedy býti čára, nýbrž nezbytně pruh půdy s obou stran vymezený. Že nevíme, jak široký byl pruh ten, nemůže býti důkazem, že to vůbec pruh země nebyl. Šířka jeho řídila se jistě potřebou a mohla u každého města býti jiná.

b) Kde bylo pomerium?

Livius tvrdí, že pomerium je místo po obou stranách hradeb městských; a jistě mluví pravdu. Augur Messala u Gellia tvrdí, že je to locus intra agrum effatum pone muros, a jako znalci nelze mu upříti víry. A přece nemůže býti pomerium místo za zdí a zároveň po obou stranách zdi, leč by

kdo chtěl věřiti ve správnost vývodů Liviových, že se to jmenuje „záhradbí jednak proto, že je to místo za hradbami, jednak že jsou hradby za tím“.

Ve shodu uvésti tato tvrzení pokusil se J. Nissen v Pomp. Stud. 466 sl. Uznává, že pomerium bylo s obou stran vytčeno, než započato se stavbou zdí, ba že pro vymezení pomeria pražádného významu nemá, byla-li později zeď vystavěna nebo ne. Poněvadž však je pomerium hranicí auspicií městských, je prý patrno, že jméno pochází od augurů ve městě auspikujících. Těm prý post murum bylo mimo zdi; jest tedy pomerium vlastně pruh země mimo zdi městské. Jelikož však účelem, pro který kolem města celý pruh země byl vymezován, byla ochrana městských zdí, bylo prý nutno také uvnitř mezi zdí a městem ponechati část volné prostory, a i ta pak nazývána pomeriem.

Kde bylo pak pomerium, zůstalo-li město bez hradeb? Na tuto otázku zapomněl J. Nissen odpověděti. Uznává, že pomerium bylo dříve než-li zeď, ale přece je v souvislost s opevněním uvádí.

Také O. Karlowa v Römische Rechtsgeschichte I. Staatsrecht und Rechtsquellen. Leipzig 1885. 1,60 snažil se rozřešiti spor mezi tvrzením Liviovým a etymologií. Také on předpokládá, že po obou stranách hradeb je volný pruh půdy na ochranu opevnění. Oba tyto pruhy zasluhují názvu post murum, poněvadž prý kněží na hradbách konající auspicia jednou pruh uvnitř ležící prohlásili za postica, podruhé prostor ležící mimo město. Jednou tedy bylo pomerium uvnitř, podruhé zevně, a slovem tím pruhy po obou stranách bez rozdílu označovány prý plným právem. (Dovídáme se tu, že hradby mají vedle opevnění města také jiný účel; škoda jen, že nikde nic nečteme o auspiciích na zdi konaných). Výkladu J. Nissena, přidržel se Gilbert v Gesch. u. Topographie der Stadt Rom im Alterthum a. Dr. E. Herzog v Geschichte und System der römischen Staatsverfassung. Leipzig 1884 - 1891. Gilbert odůvodňuje mínění své, vychází z přesvědčení, že Messalovo pone muros a Varronovo post murum značí totéž jako Dionovo *ἔξω*, t. j. mimo město; že totiž chtějíce určiti význam předložek těch, postaviti se musíme do města, ve kterém v duchu stáli i tito spisovatelé.

Proti tomu namítá Brtnický Palatin str. 10., že i tenkráte, stojíme-li mimo plochu omezenou, můžeme slova uvnitř užiti o ploše omezené, zevně *(ἔξω)* pak o ploše ostatní. Uznáme-li pak, že Dionovo *ἔξω* platí i pro člověka mimo prostoru městskou stojícího a značí půdu mimo město, pak nutno také uznati, že post může znamenati něco za čárou omezovací ležícího, tedy uvnitř prostory městské; výrazy pone a post jsou nejasné a dvojsmyslné.

Přes to pokládá Brtnický výklad Gilbertův (vl. Nissenův), že pomerium je pás země okolo hradeb vně města se táhnoucí, za správný, poněvadž jím dají se vysvětliti slova Tacitova o směru pomeria. Sulcus designandi oppidi veden prý dle souhlasných zpráv na tom místě, kde později měly býti příkop a hradby. Na čáře Tacitem označené nenalezeno ani památky po nějakém starém opevnění, za to však nalezeny zbytky zdí na svahu Palatinu, asi uprostřed v letech 1857 — 1861. Prostor, který ležel mezi zdmi, jejichž zbytky jsou zachovány, a Tacitovými interiecti lapides, pokládá Brtnický za pomerium

Omyl Tacitův spočívá prý v tom, že čára, kterou popisuje, není sulcus designandi oppidi, nýbrž hranice agri effati, Messalovy regiones certae. Sulcus designandi oppidi veden prý po krajích Palatinu. Uvidíme později, že nikoli Tacitus, nýbrž Brtnický dopustil se tu omylu. Stejný úsudek o Tacitovi pronesl již J. Nissen v Pomp. Stud.

K výsledku zcela jinému došel Mommsen v Röm. Forsch. a po něm Jordan Topogr. 1,168 sl. Mommsen vychází od slova pomerium, jehož etymologii má za jistou. Pomerium je místo post murum; murus jsou městské hradby se vším příslušenstvím. Poněvadž je město uzavřeným prostorem, platí prý o předložce post obvyklý zákon logický, dle něhož ku př. hinter Schloss und Riegel značí prostor vnitřní; hinter der Mauer-post murum-jest prý tedy také označením prostory uvnitř hradeb ležící a značí nejen pruh půdy okolo hradeb — pomerium vlastní — ale také město samo — urbs — a také ager effatus. Rozdíl všech těchto výrazů jest prý jen ten, že pomerium značí vztah místní mezi zdí a prostorem ji omezeným, při názvu ager effatus pomýšlí se na účely náboženské, při urbs hledí se k účelu světskému.

Dle toho lze všecka mínění rozděliti na t ř i s k u p i n y: jedni věří Liviovi a tvrdí, že je pomerium p o o b o u s t r a n á c h h r a d e b jako Karlowa; druzí pokládají pomerium za p r u h p ů d y m i m o m ě s t o jako J. Nissen, Gilbert a Herzog, třetí konečně (Mommsen a Jordan) za p r u h p ů d y u v n i t ř m ě s t a, po případě za celý prostor zdmi městskými omezený; v tom však shodují se všichni, že k ochraně hradeb jest po obou stranách zdi potřeba prostoru volného, V Röm. Staatsrecht 3 vyd. I. str. 63. má Mommsen na mysli všude pomerium Serviovo, neboť „Das Pomerium des palatinischen Rom ist dem römischen Staatsrecht entschwunden“ (praví v pozn 1.) a opakuje tvrzení své z Herma 10. str. 40 sl. že je to „die innere hinter der Mauer um die Stadt herumlaufende Wallgasse, nicht das Glacis des Grabens“.

Všimněme si nyní, pokud mínění uvedená shodují se s citáty starověkými. Tvrzení Mommsenovo vyvrací zcela rozhodně A. Nissen v Beiträge str. 7. sl. kde praví: „Von dieser sprachlichen Basis auf (pomerium-post murum) weist Mommsen alles aus seinem Wege, was mit ihr nicht übereinstimmt“.

Poněvadž, jak už shora uvedeno, zbytky zdí na Palatinu vykopaných tvoří užší kruh než hranice pomeria Tacitem popsaná, míní Mommsen, že „Tacitus hat vielleicht, wie Livius, den Begriff des Pomerium zu weit gefasst und ihn irrig auf das Aussenglacis mitbezogen“

O Papinianovi praví Mommsen: „Er ist von dem livianischen Irrthum beeinflusst“, pisateli L. 5. C. Theod. de loc. fund. 10,3. dostává se od Mommsena pochybné pochvaly: „Der Concipient steht unter dem Einfluss der Schulerklärung und verwerthet das im praktischen Gebrauch damals verschollene Wort mit löblichem Schülerfleiss.“

Aggenia prohlašuje pro poznámku k Frontinovi 57. Za „einen ganz schlechten, jeder eignen Anschauung baaren Commentator. Ale ani Varronovi nevěří, který zcela určitě tvrdí: cippi pomerii stant . . . circum Romam. „Das können Pomeriensteine nicht gewesen sein (dí Mommsen), die standen innerhalb nach der Stadtseite zu“. Zachovaný cippus od Capue s nápisem iussu imperatoris Caesaris, qua aratrum ductum est, nemohl dle Momms. státi tam, kam odkazuje jeho nápis: Da in der fossa, wie der Wortlaut eigentlich besagt, diese Steine unmöglich gestanden haben können, so ist nichts im Wege sie an der innern Mauerseite aufgestellt zu denken“. Právem zove A. Nissen důvěru, kterou Momms. věnuje pochybné etymologii, „ein Glaube, der Steine versetzet!“

Jak patrno, nemá Momms. pro svoje mínění nic, než výklad etymologický a domnělý zákon logický o užívání předložky post, jejž nejurčitěji vyslovuje v Röm. Forsch. 5.29: So gewiss die Mauer hinter dem Graben, so gewiss ist das Pomerium hinter der Mauer“.

Ale ani tvrzení J. Nissenovo a po něm Gilbertovo a Herzogovo neobstojí. Poněvadž Livius přímo tvrdí, že je pomerium po obou stranách zdí, připouštějí i tito badatelé moderní, že pro ochranu hradeb nutno bylo také uvnitř něco prostoru ponechati volného, ale pomerium může dle Herzoga jen jednu stranu označovati.

Tvrzení Gilbertovo o významu předložek post a pone zavrhl Dr. Brtnický, ačkoli mínění jeho o položení pomeria pokládá za správné (str. 10.)

Brtnický shledává odůvodnění výkladu Gilbertova ve slovech Tacitových, ale předpokládá jako J. Nissen v Pomp. Stud. str. 474., že Tacitus omylem popisuje čáru ohraničující ager effatus a že brázda vedena byla tam, kde zachovány jsou zbytky zdí bez příkopů, jež prý svah pahorku činil zbytečnými. Dejme tomu, že se Tacitus skutečně zmýlil, kde bylo potom místo pro cippy s nápisem, jaký čteme na cippu Capuanském?. . qua aratrum ductum est? Stála-li v brázdě zeď, nemohly tam přece býti cippi, a pak musíme také odmítnouti tvrzení Liviovo . . . certis c i r c a terminis consecrabant . . . , že bylo pomerium označeno s obou stran.

Ale také určité tvrzení Varronovo: brázdu nazývali fossa, hlínu dovnitř vyoranou murus, post ea (t. j. za brázdou a hlínou vyoranou) qui fiebat orbis . . . quod erat post murum, pomerium dictum, kladoucí zcela zřetelně pomerium dovnitř prostoru brázdou omezeného, nelze nikterak uvésti v souhlas s výkladem, že pomerium leží mimo hradby. Jedině J. Nissen byl, zdá se mi, na cestě správné, když prohlásil v Pomp. Stud., že prostora, na které státi měly hradby, musila býti s obou stran vyznačena, než mohlo býti započato se stavbou zdí a že pro vyznačení obou hranic pomeria je lhostejno, byly-li později hradby zbudovány nebo ne. (str. 477.) Bylo-li však pomerium vymezeno dříve než stály hradby, jak možno vůbec z jeho polohy před nebo za zdí činiti konkluse? Pomerium přece existovalo před zdí, dostalo tedy asi také jméno své od něčeho zhola jiného než od městského opevnění.

Kdyby byl J. Nissen šel touto cestou dále a hledal toto n ě c o, byl by je asi nalezl ve slovech Varronových, že je to prostor za zdí, jíž miněna jest hlína vyoraná z brázdy dovnitř, že tedy hradby městské pro polohu pomeria neznamenají nic.

c) Řešení otázky dle A. Nissena.

Na to stanovisko postavil se A. Nissen v Beiträge a rozřešil celou otázku způsobem naprosto přesvědčivým na základě Varrona a Livia. Vychází na str. 11. Beiträge od etruského způsobu zakládání měst, jehož zvláštností bylo, že jistý kus půdy za jistých obřadů náboženských proměňován v tem-

plum stojící pod zvláštní ochranou božskou a určen pro příští město. Tento kus půdy jest ager effatus nebo effati urbi fines u Gellia. Poněvadž pak toto templum mělo býti trvalé, bylo také potřeba je patrně nějak vymeziti.

To se stalo vyoráním brázdy — sulcus primigenius — za obřadů udaných Varronem a Dionem Cass. Při tom třikrát oráč pluh nazdvihl a poponesl — portabat — čímž vznikla místa spojující městské templum se světem ostatním — portae. (Servius k Aen. 1,422 praví apud conditores Etruscarum urbium non putatas iustas urbes fuisse, in quibus non tres portae essent dedicatae.) a Plinius 3,66: urbem tres portas habentem Romulus reliquit.

Vyoráním brázdy je ukončen obřad náboženský a město opatřeno již opevněním, ovšem toliko symbolickým; máť fossam i murum. Brázda byla symbolem příkopu, hlína dovnitř vyorana (introrsum iacta) symbolem hradeb. Ale toto symbolické opevnění nestačilo. Proto z příčin praktických oddělen od ager effatus kolem dokola pruh země, na kterém mělo státi opevnění přištího města, a to tak široký, aby příkop a skutečná zeď nejen mohly býti tam zbudovány, ale také aby s obou stran byly chráněny: Liv. qua murum ducturi erant. . . ut neque interiore parte aedificia moenibus continuarentur et extrinsecus puri aliquid ab humano cultu pateret soli a dále spatium, quod neque habitari neque arari fas erat.

A tento pruh země jest pomerium (str. 14.) Aby nějak poškozeno nebo změněno býti nemohlo, označováno s obou stran (certis circa terminis Liv., regionibus certis Gell.) kameny zvanými cippi. Několik takových kamenů jest zachováno, jeden docela s nápisem svědčícím, že stál ve brázdě (Cippus z Capue J. R. č. 3590). Mommsen a také J. Nissen nemohli uvěřiti, že by cippi stály ve fossa, poněvadž pomýšleli na příkop skutečný, který vlastně s vymezením pomeria neměl pranic společného (Beitr. str. 17. sl.)

Cippi stojící v sulcus primigenius byly hranicí agri effati a zároveň města sakrálního. Ale město ve běžném významu světském jakožto plocha, jež směla býti zastavěna, ohraničeno bylo na vnitřní linii pomeria rovněž cippy s nápisy k městu obrácenými. Jest tedy urbs ve smyslu světském menší než urbs sakrální o celou šířku pomeria. Beitr. str. 16. dí Nissen: „Sprach man von der weltlichen Stadt, dann gehörte allerdings das Pomerium nicht zu ihr, denn sie hörte auf, wo das Pomerium anfieng. Aber doch konnte diese weltliche Stadt das um sie herumgehende Pomerium nicht entbehren, denn nur durch dieses Pomerium als Schutz wurde sie zur Urbs. Zum sakralen Begriff „Urbs" gehörte das Pomerium als Theil, es bildete die Tesca des Stadttemplum".

Výklad Nissenův nejlépe objasní připojený nákres.

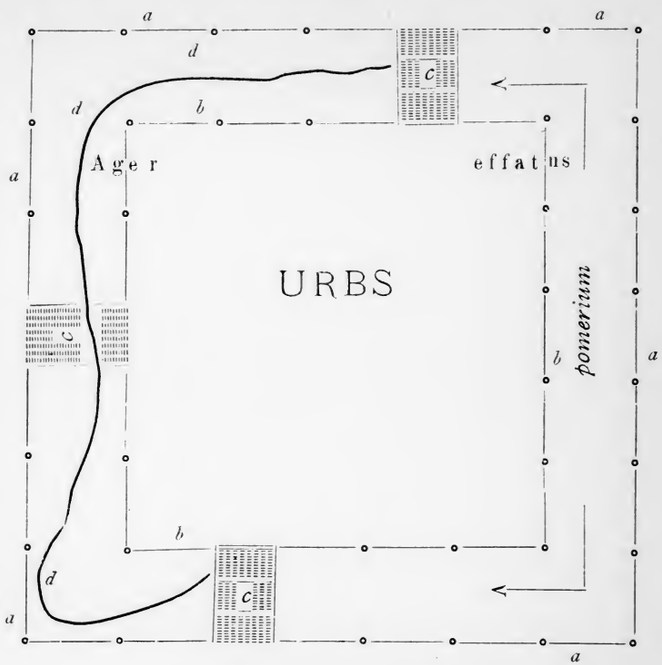

a = sulcus primigenius (fossa a murus) } s cippi
b = vnitřní ohraničení pomeria }
c = portae *d* = část skutečného opevnění.

Že výklad tento je správný, dokazuje jednak shoda s pravděpodobnou etymologií, jednak, a na to zvláště kladu váhu, souhlas se všemi místy klassiků.

Tvrdí-li Liv., že je to místo po obou stranách zdi, má pravdu, poněvadž mluví o zdi Serviově, která aspoň na některých místech na vymezeném pruhu země byla zbudována Že neřídila se veskrze během pomeria, dokazuje místo Gell. 13, 14, dle kterého Aventin leží mimo pomerium, jakkoli byl uvnitř zdi Seriovy. To jest zároveň nový doklad, že pomerium a hradby skutečné jsou věci úplně různé.

Bylo sice pomerium pruh půdy, který vymezován dle Liv. proto, aby na něm byly hradby zbudovány. Hradby mají za účel opevnění města; jimi má se státi město pokud možno nedobytným Pojal-li pak Servius Tullius Aventin ležící mimo pomerium do svého opevnění, svědčí to o jeho prozíravosti a vojenské taktice.. Nemohl přece nechájený zůstaviti vrch, s něhož by byl mohl nepřítel městu mnoho škody působiti.

Bylo by bývalo ovšem nejjednodnušší přijati také Aventin dovnitř pomeria. Že se to nestalo ani za Servia Tullia, ani za Sully, ba ani ne za Caesara, jak praví Gellius, toho příčinu, a myslím, že věrohodnou při pověrečnosti starých Římanů, udává Messala u Gellia 13, 14 slovy quasi avibus obscoenis ominosum, protože tam před založením Říma auspikoval Remus.

Messala u Gellia praví, že je to místo za zdí okolo celého města uvnitř posvátného území (ager effatus), pomýšleje přirozeně jako angur na murus ve smyslu sakrálním; Praví-li dále: antiquissimum autem pomerium . . . . Palatini montis radicibus terminabatur, dotvrzuje tím také zprávu Dionovu, že Romulus vyoral brázdu *ἐπὶ τοῦ Παλλαντίου*, i Tacitovu o běhu nejstaršího pomeria.

Že na čáře Tacitem označené nejsou zbytky opevnění, dokazuje jen tolik, že Řím Romulův, jak už Vendt tvrdil (Del cosi detto muro romuleo sul Palatino, Bulletino dell' instituto 1882, 53), na Palatinu hradeb neměl a že zachované zbytky zdí jsou asi bývalé substrukce, jaké kupř. na Capitoliu jsou dokázány. Tvrdí-li Brtnický str. 12 pozn. 1. oproti tomu „Byla-li na Palatinu nejstarší osada římská byl zajisté také opevněn“, může sotva uvésti pro to důvody přesvědčivé. Vždyť J. Nissen už prohlásil v Pomp. Stud., že se státi mohlo, že hradby vůbec stavěny nebyly. Proč právě osada na Palatinu, která již polohou svou byla dosti pevna, musila míti zvláštní opevnění.? A kdybychom i připustiti chtěli, že vyorána byla brázda tam, kde zbytky zdi jsou zachovány, zbylo by nám z celého pahorku nemnoho místa pro město samo, poněvadž za zdí bylo by musilo býti i město i pomerium.

Ostatně nebyl Řím palatinský beze všeho opevnění. Měl pevnou tvrz na vrcholku Palatinu, která v případě potřeby hájena býti mohla. O tvrzi té zmiňuje se Liv. při vypravování o válce se Sabiny I, 12, arcem iam scelere emptam Sabini habent, ale nic na tom místě nepraví o hradbách městských*). Také jinde nic o nich nečteme. Myslím, že tento úplný nedostatek zpráv o nějakém opevnění Říma. Romulova není beze všeho významu.

Všecky zprávy starověké označují Servia Tullia jako muže, který Řím hradbami opevnil. Jen jedna verse pověsti o smrti Remově zdá se nasvědčovati tomu, že Romulus město své zdí ohradil. Vypravuje se totiž, a také Liv. v I. knize pověst tu uvádí, že Remus zabit byl Romulem, když byl jeho zdi přeskočil. Při tom nezdá se mi náhodou pověděno: ludibrio fratris novos transilnisse muros, ani citovaná slova Romulova: Sic deinde, quicunque alius transiliet moenia mea (cap. 7.) Čím dále, tím více nabývám přesvědčení, že v této versi míněn jest murus sakrální, že se Remus vysmíval bratrovi, proč města neopevňuje, a že Romulus odpovědí svou a činem svým chtěl asi touž dáti odpověď, jakou prý jistý Spartan dal na otázku, proč nemá Sparta hradeb. Ve versi pověsti té vidím dále stvrzení toho, že překročení pomeria pokládáno bylo za akt nepřátelský, stalo-li se způsobem násilným.

Nemohu ovšem tvrditi, že jsou to důkazy nezvratné, ale pro hradby Říma Romulova nelze vůbec uvésti důkazův ani takových, leda výčitky Tacitovi pro klamné zprávy činěné.

*) Liv. I. 11 o dceři velitele tvrze Sp. Tarpeia: aquam forte ea tum sacris extra moenia petitum ierat lze dobře vyložiti o tvrzi samé Ovšem možno také, že tu Liv. míní opevnění na Capitoliu.

Také A. Nissen jest přesvědčen, že Řím palatinský nebyl ohrazen Beitr. str. 33. st. Es gab keine Mauer im Thal, Rom war eine mauerlose, eine offene Stadt, nur von sakralem Murus und Fossa umgeben. Droben auf der Höhe des Berges hatte man den bevorzugten Gipfel mit Mauern versehen, welche in die offene Stadt hinein eine befestigte Burg stellten, die den festen Kern der städtischen Siedelung bildete; Wohnung und Landbau stand auf dem übrigen Plateau des Hügels und auf den Hängen frei bis zu einer nicht zu bestimmenden Entfernung von der Taciteischen Linie der Pflugfurche. I Jordan předpokládá tvrz na Palatinu a domnívá se, že od její podoby Řím dostal název Roma quadrata. Proto pokládám výčitky Tacitovi činěné J. Nissenem, Mommsenem i jinými za naprosto neoprávněné. Není příčiny, proč by byl Tacitus chtěl napsati něco nesprávného; ba ani se toho odvážiti nemohl, poněvadž ještě za své doby byl by měl proti sobě svědky nezvratné; Tac. Ann. 12.24: inde certis spatiis interiecti lapides per ima montis Palatini atd. Také Brtnický, a ovšem i jiní filologové, nepochybují, že interiecti lapides jest perfectum praesentiae a že tedy cippi - mezníky - za Tacitovy doby ještě stály. Nebylo vinou Tacitovou, že Romulus města svého nedal opevniti tak, abychom ještě dnes měli stopy opevnění toho. Mezníky Tacitovy stály v sulcus primigenius zrovna tak, jako cippus z Capue.

O mezních s druhé strany pomerium ohraničujících se Tac. nezmiňuje asi proto, že tou dobou jich nebylo. Myslím však, že A. Nissen Beitr. 32. právem prohlašuje za äuszerst bedenklich, — mit dieser innern Grenze bis an die Mauertrümmer hinauf zu gehen a míní str. 33., že „breit brauchte dieses Pomerium nicht zu sein. Von Anfang an, als man sich entschloss, die kleinen Siedelungen auf dem Palatin durch feierlichen Act zur Urbs zu einigen, wusste man, dass man sich der günstigen Lage des Berges anvertrauen konnte*)

Také ostatní citáty snadno lze si vysvětliti na základě tohoto rozřešení A. Nissenova: přihlížíme-li k muru sakrálnímu, je pomerium post murum, máme-li na mysli zeď opevnění, jest pomerium circa murum. U Gell. čteme plur. pone muros patrně proto, že skutečně sulcus a také murus skládal se ze tří částí vzájemně oddělených branami, ovšem stejně symbolickými. Stejným způsobem vysvětliti jest poznámku Serviovu k Aen. 6,197: ager post pomeria o třech částech pomeria.

d) Ager effatus, pomerium, urbs.

Zbývá ještě zmíniti se o významu slov, jež častěji se nám vyskytla, o ager effatus a effati urbi fines (Gell. Noct att. 13, 14).

*) Jordan chtěl v Topogr. 2,270 omyl Tacitův vysvětliti tím, že za jeho doby vůbec nebylo již cippů původních, nýbrž že mezníky ty teprve později byly postaveny. Ale i kdyby tomu bylo tak, ač nic o tom nesvědčí, musili bychom předpokládati, že postaveny byly přesně ve brázdě, poněvadž běh čáry této až do dob císařských beze změny byl udržován za účelem slavnosti očisty, o které zmiňuje se Varro: Februarius . . . . quod tum februatur populus, id est lupercis nudis lustratur antiquum oppidum Palatinum gregibus humanis cinctum. Že průvod luperkův, stejně starý jako Řím. (Conf. Liv. 1,5: Jam tum in Palatio monte Lupercal hoc fuisse ludicrum ferunt) v době Romulově i v době císařské stejnou asi cestou se ubíral, je pravděpodobno, protože při obřadech náboženských všude jeví se konservativnost největší. A tak byl by mohl Tacitus přesně udati, kudy veden byl sulcus primigenius, i kdyby nebylo bývalo cippů jej vyznačujících za jeho doby vůbec.

Rodbertus v Hildebrands Jahrbücher für Nationalökonomie r. 1874. domnívá se na str. 40., že effari je terminus technicus augurův a že tím místo nějaké prohlašuje se buď za fanum, buď profanum. Z toho pak dovozuje, že slova Messalova u Gellia intra agrum effatum nutno tak vykládati, že augurové prohlásili veškeren kraj mimo pomerium ležící za profanní. Karlowa Röm. Rechtsgesch. 1,60 šel ještě dále a pokládal ager effatus i effati urbi fines za rozdílná templa. Effati urbi fines je prý město, ager effatus kraj okolní, oba oddělují hradby. Dobře odmítá domněnky tyto Nissen v Beitr. str. 26. řka, že netřeba zvláštních výkonů náboženských k tomu, aby svět, který bez toho jest profanní, za takový byl prohlášen, nýbrž že obřadem tím určité místo ze světa profanního k účelům sakrálním se vyjímá. Karlowu poráží pak vlastními slovy jeho, jimiž prohlašuje templum za prostor vymezený.

Kdy se dálo toto effari? Zajisté při zakládání města spolu s vyoráním brázdy (sulcus primigenius), čímž prostor pro město určený proměňoval se v templum stojící pod ochranou bohů. Nemůže tedy ager effatus znamenati nic jiného než celou plochu omezenou brázdou. Brtnický tvrdí na str. 10., že Tacitus popisuje hranice agri effati omylem místo sulcus primigenius, jejž klade na kraj Palatinu, na místo, kde zachovány jsou zbytky zdí. Dle toho musil by býti ager effatus mimo plochu brázdou vymezenou, nebo ji aspoň přesahovati. V prvním případě by effari mělo význam Rodbertem stanovený a Nissenem vyvrácený, v druhém případě by pomerium, ležící mezi touto linií a brázdou, nepatřilo k městu a effari musilo by se díti dvakrát, jednou vyoráním brázdy, podruhé vytčením pomeria.

Mommsen soudí jinak. Dle něho je ager effatus vše, co leží uvnitř hradeb, a znamená totéž, co pomerium a urbs.

Mínění toto podporováno jest Varronem: orbis . . . . . quod erat post murum, pomerium dictum. Ale překáží mu poznámka Serviova k Aen. 6, 197: ager post pomeria, ubi captabantur auguria, dicebatur effatus. Mommsen má za to, že Servius míní pomeriem opevnění města.

Servius klade ager effatus za pomerium; ubi captabantur auguria svědčí, že dovnitř města (auguriemi rozumím auspicia urbana), Messalau Gellia dí, že je pomerium locus intra agrum effatum a že facit finem urbani auspicii.

Zdánlivý spor tento řeší se dobře dle theorie Nissenovy o zakládání měst ritem etruským takto:

Vše, co je uvnitř brázdy, je ager effatus; z prostory té předem vymezí se část, která účelům městským se odnímá, — pomerium.

Dle místa Liv. 5,52: quae auspicato agimus, omnia fere intra pomerium lze souditi, že na pomeriu auspicia konána nebyla, jakkoli je to locus intra agrum effatum, ve styk s bohy, že možno bylo vcházeti jen v části uvnitř pomeria ležící, ponechané k účelům městským. Servius pak vyjádřuje se jen poněkud nepřesně, neudávaje, že také pomerium je část agri effati. Se zřetelem k tomu, že jen na této části auspicia byla konána, je výrok ten odůvodněn.

Jest tedy ager effatus rozdělen na dvě části: na pomerium a urbs. Tvrzení Mommsenovo, že všecky ty výrazy označují totéž, jen že s různého

hlediska, lze vyvrátiti Varronem samým, který jest jedinou oporou pro tvrzení, že pomerium je to, co je post murum. Praví Varro dále: coloniae conduntur ut urbes, quod intra pomerium ponuntur, a „coloniae scribuntur urbes, quod item conditae ut Roma.“ Ležel tedy Řím (urbs) intra pomerium, zaujímaje s ním dohromady ager effatus,

Rozšíření pomeria.

Na místě již často citovaném praví Liv. o Serviu Tulliovi, že hodlaje město rozšířiti, obehnal je náspem, příkopem a zdí, ita pomerium profert.

Poněvadž, jak víme, agger, fossa, murus ve významu opevnění nijak nesouvisí s pomeriem, všimneme si toliko slov pomerium proferre a jejich významu pro rozšíření města.

Vedle výrazu „pomerium proferre, který je asi nejstarší terminus technicus, vyskytují se také výrazy jiné, jako pomerium ampliare na cippech z pomeria císaře Claudia (Corp. i. l. 6, 1, 1231 a 1232.) pomerium augere, terminos urbis propagare (Tac. Ann. XII. 23 a j.) pomerio addere (Vopiscus Vita Aurel. 21.) *τὸ πωμήριον ἐπὶ πλεῖον ἐξήγαγε* (Dio 43,50), *τὸ πωμήριον ἐπαυξήσας* (Dio 44, 49).

Všecky tyto výrazy týkají se pomeria z doby císařské a udávají zřejmě, že pomerium bylo zvětšeno.

Z Liv. 1, 44, z Gell. 13, 14, pomerium pro incrementis rei publicae aliquotiens prolatum est et multos editosque colles circumplexum, pak z Tac. Ann. 12, 24: . . . Capitolium a Tito Tatio additum urbi credidere. mox pro fortuna pomerium auctum je však patrno, že nešlo při posunování pomeria o rozšíření pruhu půdy město obklučujícího, nýbrž o rozšíření plochy účelům městským věnované.

Nemůže tedy býti pochybnosti, že proferre týká se vnitřní čáry pomerium ohraničující a cippů čáru tuto označujících. Cippi tyto jistě při rozšíření města přenášeny byly na čáru jinou, vymezující větší než dosud plochu městským stavbám.

Ale také linie zevnější nemohla zůstati nedotčena, jak patrno z Gellia a jiných míst i ze vzrůstu města Říma omezeného původně jen na Palatin. Byly-li později i jiné pahorky pojaty dovnitř pomeria, nemohl ani sulcus primigenius zůstati na svém místě.

Pomerium proferre znamená tedy posunouti celý pruh pomeria dále od města, což dělo se vyoráním nové brázdy ve větší vzdálenosti od středu a vyznačením pruhu nového cippi.

Že pomerium města Říma několikráte bylo posunuto, o tom máme hojné zprávy.

Právo posunouti pomerium měl dle augura Messaly u Gell. Noct. att. 13, 14: habebat autem ius proferendi pomerii, qui populum Romanum agro de hostibus capto auxerat každý, kdo nepříteli odňal kus území. Tvrzení toto omezuje do jisté míry Seneca De brevitate vitae 13, 8 řka; Sullam ultimum Romanorum protulisse pomerium, quod nunquam provinciali, sed Italico agro adquisito, proferre moris apud antiquos fuit.

Že pak za rozšíření území římského nedostávalo se každému vítězi práva rozšířiti pomerium, patrno z Cic. De re p. 2, 15, kde stanoví se odměna jiná za zásluhy takové: Illa laus in summorum imperatorum incisa monimentis „Finis imperii propagavit" a z Tac. Ann XII. 23. Et pomerium urbis auxit Caesar more prisco, quo iis, qui protulere imperium, etiam terminos urbis propagare datur. nec tamen duces Romani, quamquam magnis nationibus subactis, usurpaverant nisi L. Sulla et divus Augustus.

Také o této otázce, pokud vím, nebylo dosud dosaženo úplné shody. Řím Romulův zaujímal jedině Palatin a nazýván byl také Roma quadrata, dle Varona: quod ad aequilibrium fuit posita (Nissen Beitr. str. 33.) Mommsen odvozuje název ten od tvaru zdi městské, Herzog od tvaru pahorku palatinského, A. Nissen pak „von dem sakralen Tempelquadrat."

Za doby Liviovy bylo pomerium po obou stranách zdi Serviem Tulliem zbudované, až na Aventin, který teprve za císaře Claudia pojat byl dovnitř pomeria. Ze slov Liviových aggere et fossa et muro circumdat urbem; ita pomerium profert mohlo by se zdáti, že stav, který byl za doby Liviovy, způsoben byl již Serviem Tulliem.

Ale tomu není tak, poněvadž ještě po Serviovi Tulliovi bylo pomerium posunuto Sullou, jak svědčí Gell 13, 14: Aventinum neque . . . Sulla, neque postea divus Julius intra effatos urbi fines incluserint, pak Tac. Ann. XII., 23. a Seneca De brev. vitae.*)

O prvním posunutí pomeria římského vůbec zmiňuje se Tacitus Ann. XII., 24. . . . Capitolium . . . . a Tito Tatio additum urbi credidere Ze stálého výrazu „Urbs et Capitolium" a z frase: „ex urbe et arce", soudí A. Nissen Beitr. 196, že i za Servia Tullia zůstalo Capitolium mimo pomerium. Pak ovšem zpráva Tac. byla by nesprávnou.

A zdá se skutečně, že zpráva ta spočívá na omylu, poněvadž nikde jinde potvrzena není.

O Serviu Tulliovi soudí A. Nissen Beitr. 192 násl. proti běžnému mínění, že pomerium souviselo všude s jeho zdí opevňovací, dle mého mínění správně, že rozšíření pomeria a stavba zdí Serviových nemají nic společného. Servius připojil k městu na Palatinu ještě Quirinal a Viminal (dle Liv.) nebo Esquilin a Viminal tím způsobem, že dvě strany pomeria starého prodloužil a novými liniemi po stranách spojil. Město Serviovo zaujímalo tribue palatinskou, esquilinskou, suburskou a collinskou-urbs quadrifaria (Liv. 1,43) omezeno jsouc pruhem pomeria. Mezi pomeriem a zdí městskou zůstala pak ještě rozsáhlá plocha, na které během času usazovali se lidé z venkova a tvořili tzv. „pagi". Obyvatelé sluli pagani a nenáleželi k městu, jak svědčí rozdíl činěný mezi „montani" a „pagani". Montani (obyvatelé města vlastního) a pagani odděleni byli pomeriem, ale bydleli uvnitř týchž hradeb městských.

Tak bylo až do Sully. Město bylo přeplněno, uvnitř hradeb bylo dosti volného místa, ale město přece se šířiti nemohlo svíráno jsouc pomeriem,

*) Že ostatně pomerium Serviovo s opevněním města nesouvisí, patrno je ze zprávy, že Aventin byl extra pomerium, ale uvnitř hradeb, že tedy zdi neřídí se během pomeria, nýbrž mají jedině účel obrany města. Těžko uvěřiti, že by byl Servius Tullius úmyslně porušil ritus, dle něhož města zakládána.

které kromě toho, jak vhodně poznamenává Nissen str. 198., bylo „ein willkommener Anfenthalt für Alles und Alle, die das Licht scheuten".

V době Sullově ztratilo pomerium dávno svůj vážný význam a přežilo se, jako leckteré jiné věci ze starých krásných časů. Sulla nepotřeboval se asi obávati výčitek svědomí pro porušení pomeria, které rozvoj města zdržovalo, vždyť nebál se i důležitější ustanovení právní jako usurpator na rub obraceti. Zrušil tedy pomerium Serviovo všude tam, kde rozvoji města překáželo. Tak se stalo, že montani i pagani splynuli v jediný celek. Proč zůstalo pomerium zachováno na straně k Aventinu obrácené, vysvětluje Nissen str. 203 sl. tím, že nebylo možno tou dobou na připojení Aventinu k městu pomýšleti.

Význam Sullova rozšíření města záležel tedy v tom, že pomerium rozvoji města překážející prostě zrušil a dovolil stavění také na volné dosud jeho prostoře, čímž město splynulo s pagi uvnitř hradeb ležícími a rozšířilo se až ke hradbám Servia Tullia. Jen tu a tam zůstaly zbytky pomeria nedotčeny, poněvadž se ke stavbě nehodily.

Během času zapomnělo se úplně na bývalé pomerium jako sakrální hranici města, a funkce jeho přenášeny na městské opevnění. Jen u Aventinu zachována stará tradice až do dob Claudiových.

Proto mohl Liv. dobře tvrditi, že v jeho době jest pomerium po obou stranách zdi.

Pro dobu následující jmenován jest rozšiřitelem pomeria C. J. Caesar (Gell. 13, 14: neque postea divus Julius . . . . a Dio 43, 5: *Καῖσαρ τὸ πωμήριον ἐπὶ πλεῖον ἐπεξήγαγε.*) Naproti tomu Tac. Ann. XII. 23 jmenuje jen Sullu a Augusta, Seneca pak Sullu označuje jako posledního, jenž pomerium posunul.

Správně asi soudí Mommsen, že plán Caesarův zůstal neproveden. Že aspoň souhlasu nedošel, patrno je z Cic. Ad. Att. 13, 33, 4 a 35, 1: „Casu sermo a Capitone de urbe augenda; a ponte Mulvio Tiberim duci secundum montes Vaticanos; campum Martium coaedificari, illum autem campum Vaticanum fieri quasi Martium campum. . . . . Cave facias, inquit, nam ista lex perferetur. Vult enim Caesar". — O rem indignam! gentilis tuus urbem auget, quam hoc biennio primum vidit, et ei parum magna visa est, quae etiam ipsum capere potuerit.

Rovněž nejista jest zpráva Tac. Ann. XII. 23 a Dionova 55, 6: *τά τε τοῦ πωμηρίου ὅρια ἐπηύξησε.* o císaři Augustovi, a zavrhuje se skoro všeobecně, poněvadž neděje se o posunutí pomeria žádná zmínka v Monumentum Ancyranum mezi činy Augustovými.

Zcela jisto jest posunutí pomeria císařem Claudiem, jenž dle. Gellia Aventin pojal dovnitř pomeria. Conf. Tac. Ann, XII., 24: et quos tum Claudius termínos posuerit, facile cognitu et publicis actis perscriptum. Tři zachované cippi s nápisem: pomerium ampliavit terminavitque (Corp. J. L. 6, 1. 1231) jsou neklamným toho dokladem.

Ze správy Gelliovy vysvítá, že Claudius dokončil dílo Sullovo tím, že i zbytky starého pomeria sakrálního přeložil až za zeď Serviovu.

Tím mizí staré pomerium ritem etruským zřízené v Římě docela. Jako památka však zbývá po něm instituce, vzniklá zcela jistě na základě náboženském, ustálená během doby tradicí a určitě formulovaná s platností zákona; Cicero shrnuje všecky zvyklosti právní mající vztah k pomeriu Říma pod názvem ius pomerii. De divin. 2, 35. 75: Quid enim scire Etrusci haruspices aut de tabernaculo recte capto, aut de pomerii iure potuerunt.

Toto ius pomerii, jehož jednotlivé zásady pokusil se soustavně vyšetřiti A. Nissen v Beiträge zum röm. Staatsrecht str. 36—41 a 150—189. bylo nejpevnější baštou občanské svobody a nejlepší ochranou proti přehmatům jednotlivcův. Teprve násilný převrat Sullou provedený, jímž poprvé do Říma uvedena zásada pěstního práva i vůči vlastním spoluobčanům, prolomil tuto pevnou baštu právní. Příkladu Sullova následoval pak Pompeius, Caesar, Antonius, až konečně podařilo se Octavianu Augustovi svobodu občanskou podrobiti dokonale moci vojenské. Forma byla ovšem aspoň u Caesara a Augusta ještě zachována, ale ducha ústavy, možno-li se tak vyjádřiti, dbáno již nebylo. Ostatní zprávy o rozšíření pomeria za císařů po Claudiovi tu přecházím, jelikož pro věc samu nemají žádného významu.

ŠKOLSKÉ ZPRÁVY.

(Sestavil ředitel.)

I. Sbor učitelský.

Výnosem vysokého c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 15. května 1899. čís. 10.792, intimovaným veleslavnou c. k. mor. zemskou školní radou ze dne 26. května 1899 číslo 6054, dovoleno bylo slavné Ústřední Matici školské v Praze zříditi ve Vyškově soukromé gymnasium s vyučovací řečí českou. Po návrhu sl. výboru Gymnasijní Matice vyškovské jmenoval sl. výbor Ústřední Matice školské rozhodnutím svým ze dne 11. července 1899. čís. 5331. ředitelem nového ústavu toho František a Tepléh o, tou dobou provisorního učitele při c. k. českém gymnasiu v Olomouci. Nově jmenovaný ředitel resignoval na místo professorské při c. k. gymnasiu v Přerově, pro které byl zatím ustanoven, a když byl Jeho Excel. pan c. k. ministr kultu a vyučování vys. výnosem ze dne 9. září 1899 č. 24,796. vyproštění jeho z úvazku služebního schválil, vzato bylo jeho jmenování ředitelem pro české gymnasium ve Vyškově na vědomí velesl. c. k. zem. školní radou ze dne 28. srpna 1899 čís. 8344.

Členy sboru učitelskébo jmenováni byli:

1. Florián Horut, dosavadní supplující učitel c. k. českého gymnasia v Olomouci, skutečným učitelem usnesením sl. výboru Ústřední Matice školské ze dne 13. září 1899 č. 6950. (intim. velesl. c. k. z. škol. rady ze dne 28. srpna 1899 čís. 8657.)

2. Josef Novák, kandidát gymnasijního učitelství, supplujícím učitelem usnesením téhož výboru ze dne 12. září 1899 č. 7063. (vzato na vědomí velesl. c. k. z. škol. radou ze dne 7. října 1899 čís. 12.461.)

3. P. Alois Ležák, první kaplan ve Vyškově, výpomocným katechetou přípisem nejdůstojnější knížecí arcibiskupské konsistoře v Olomouci ze dne 30. srpna 1899 č. 15.470.; potvrzen velesl. c. k. zem. škol. radou ze dne 18. září 1899 čís. 11.311.

Působiv svědomitě a zdárně na ústavě zdejším do konce prosince 1899., povolán byl na vikářství do Olomouce na základě praesentace věrné metropolitní kapitoly v Olomouci ze dne 10. listopadu 1899. č. 566.

4. Na jeho místo ustanoven byl přípisem nejdůst. knížecí arcibiskupské konsistoře ze dne 6. prosince 1899. č. 21.283. dp. P. František Gajdušek, kaplan ve Vyškově, jehož ustanovení velesl. c. k. zemská školní rada vzala na vědomí vynesením ze dne 26. ledna 1900 čís. 307.

5. Vedlejším učitelem pro krasopis a kreslení ustanoven Leopold Rozsypal, učitel ve Vyškově (intim. velesl. c. k. zem škol. rady ze dne 11. října 1899 č. 12.714.)

Sbor učitelský na konci školního roku 1899—1900

a) Pro předměty závazné a němčinu.

Pořad	Jméno a stav učitele	Učil	Ve třídách	Počet hodin týdně	Poznámka
1.	František Teplý, ředitel.	latině, češtině	I. b)	12	Správce knihovny professorské, žákovské i chudých žáků
2.	Florián Horut, skutečný učitel.	latině, češtině, zeměpisu.	I. a) I. a) I. a), b)	18	Správce kabinetu zeměpisného a sbírky mírci. Třídní I. a) třídy
3.	Josef Novák, suppl. učitel.	mathematice, přírodopisu, němčině.	I. a), b)	18	Správce kabinetu přírodopisného. Třídní I. b) třídy
4.	P. Fr. Gajdušek, výpomocný katecheta.	náboženství.	I a), b)	4	Exhortator

b) Pro předměty nezávazné.

Pořad	Jméno a stav učitele	Učil	Počet		Poznámka
			oddělení	hod. týdně	
5.	Florián Horut, skutečný učitel.	tělocviku, zpěvu	2 1	4 2	Správce hudebnin a nářadí pro hry.
6.	Leopold Rozsypal, učitel obecné školy ve Vyškově.	krasopisu, kreslení	2 2	2 4	Správce pomůcek pro kreslení

II. Sbírky a pomůcky učebné.

1. Příjem:

1.	Přijímací taxy od 121 žáků po 4 K 20 h. .	508 K	20 h.
2.	Příspěvky na učebné pomůcky od 121 žáků po 2 K	242 „	— „
3.	Od nejmenovaného dárce	20 „	— „
4.	Od p. Ferdinanda Kiliana, prefekta Strakovské akademie v Praze	10 „	— „
5.	Od pí. Ševčíkové Frant. vdovy po professoru ve Vídni	40 „	— „
6.	Zbytek ze žákovských příspěvků na hry . .	25 „	50 „
7.	Dotace sl. Gymnasijní Matice ve Vyškově .	3423 „	58 „
	Úhrnem . .	4269 K	28 h.

2. Vydání:

1.	Na knihovnu professorskou	1269 K	56 h.
2.	Na knihovnu žákovskou	326 „	22 „
3.	Na sbírky zeměpisné	716 „	— „
4.	Na sbírky přírodopisné	1300 „	58 „
5.	Na pomůcky pro tělocvik	77 „	68 „
6.	Na pomůcky pro kreslení	146 „	34 „
7.	Na pomůcky pro zpěv	45 „	42 „
8.	Na vazbu knih	337 „	48 „
9.	Na různé potřeby menší	50 „	— „
	Úhrnem .	4269 K	28 h.
	Celkem jako nahoře .	4269 K	28 h.

1. Knihovna professorská.*)

Správce ředitel.

Knihovna professorská čítá 170 děl o 321 svazcích a 97 sešitech. Z toho opatřeno koupí 82 díla o 163 svazcích a 12 sešitech; darem došlo celkem 88 děl o 158 svazcích a 85 sešitech.

A). Koupí opatřeno:

1. Časopisy a pokračování:

Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht Jahrgang 1888-1890,1893-1900. Časopis pro pěstování mathematika fysiky roč. XXIX. Živa roč. 9. a 10. Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien roč. 50. a 51. Časopis Musea království Českého roč. 73. Listy filologické roč. 26. České Museum filologické roč. 5. Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik roč. 22., Sborník české společnosti zeměvědné roč. 5. a 6. Český časopis historický roč. 5. Lehrproben und Lehrgänge seš. 58. — 63. Věstník přírodovědeckého klubu v Prostějově roč. 2., Vlček: Dějiny české literatury, Moravská vlastivěda.

2. Díla úplná:

Hübl: Normalien Jndex, Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht betreffend einen neuen Lehrplan für Realschulen. Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht betreffend die Prüfung der Candidaten des Gymnasial-Lehramtes, Verzeichnis der für die österreichischen Mittelschulen allgemein zulässigen Lehrtexte und Lehrmittel vom Jahre 1896. Marenzeller: Normalien für die Gymnasien und Realschulen in Österreich, Weisungen zur Führung des Schulamtes an den Gymnasien in Österreich (2 výtisky), Lehrplan und Instructionen für den Unterricht an den Gymnasien in Österreich 2. vyd., Instructionen für den Unterricht an den Realschulen in Österreich, Český katalog bibliografický za rok 1895., Hof- und Staatshand-

*) Stav sbírek a knihoven udán jest ze dne 20. června 1900.

Sbor učitelský na konci školního roku 1899—1900

a) Pro předměty závazné a němčinu.

Pořad	Jméno a stav učitele	Učil	Ve třídách	Počet hodin týdně	Poznámka
1.	František Teplý, ředitel.	latině, češtině	I. b)	12	Správce knihovny professorské, žákovské i chudých žákův
2.	Florián Horut, skutečný učitel.	latině, češtině, zeměpisu.	I. a) I. a) I. a), b)	18	Správce kabinetu zeměpisného a sbírky mincí. Třídní I. a) třídy
3.	Josef Novák, suppl. učitel.	mathematice, přírodopisu, němčině.	I. a), b)	18	Správce kabinetu přírodopisného. Třídní I. b) třídy
4.	P. Fr. Gajdušek, výpomocný katecheta.	náboženství.	I a), b)	4	Exhortator

b) Pro předměty nezávazné.

Pořad	Jméno a stav učitele	Učil	Počet		Poznámka
			oddělení	hod. týdně	
5.	Florián Horut, skutečný učitel.	tělocviku, zpěvu	2 1	4 2	Správce hudebnin a nářadí pro hry.
6.	Leopold Rozsypal, učitel obecné školy ve Vyškově.	krasopisu, kreslení	2 2	2 4	Správce pomůcek pro kreslení

II. Sbírky a pomůcky učebné.

1. Příjem:

1. Přijímací taxy od 121 žáků po 4 K 20 h. .	508 K	20 h.
2. Příspěvky na učebné pomůcky od 121 žáků po 2 K	242 „	— „
3. Od nejmenovaného dárce	20 „	— „
4. Od p. Ferdinanda Kiliana, prefekta Strakovské akademie v Praze	10 „	— „
5. Od pí. Ševčíkové Frant. vdovy po professoru ve Vídni	40 „	— „
6. Zbytek ze žákovských příspěvků na hry . .	25 „	50 „
7. Dotace sl. Gymnasijní Matice ve Vyškově .	3423 „	58 „
Úhrnem . .	4269 K	28 h.

2. Vydání:

1. Na knihovnu professorskou	1269 K	56 h.
2. Na knihovnu žákovskou	326 „	22 „
3. Na sbírky zeměpisné	716 „	— „
4. Na sbírky přírodopisné	1300 „	58 „
5. Na pomůcky pro tělocvik	77 „	68 „
6. Na pomůcky pro kreslení	146 „	34 „
7. Na pomůcky pro zpěv	45 „	42 „
8. Na vazbu knih	337 „	48 „
9. Na různé potřeby menší	50 „	— „
Úhrnem .	4269 K	28 h.
Celkem jako nahoře .	4269 K	28 h.

1. Knihovna professorská.*)

Správce ředitel.

Knihovna professorská čítá 170 děl o 321 svazcích a 97 sešitech. Z toho opatřeno koupí 82 díla o 163 svazcích a 12 sešitech; darem došlo celkem 88 děl o 158 svazcích a 85 sešitech.

A). Koupí opatřeno:

1. Časopisy a pokračování:

Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht Jahrgang 1888-1890,1893-1900. Časopis pro pěstování mathematika fysiky roč. XXIX. Živa roč. 9. a 10. Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien roč. 50. a 51. Časopis Musea království Českého roč. 73. Listy filologické roč. 26. České Museum filologické roč. 5. Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik roč. 22., Sborník české společnosti zeměvědné roč. 5. a 6. Český časopis historický roč. 5. Lehrproben und Lehrgänge seš. 58. — 63. Věstník přírodovědeckého klubu v Prostějově roč. 2., Vlček: Dějiny české literatury, Moravská vlastivěda.

2. Díla úplná:

Hübl: Normalien Jndex, Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht betreffend einen neuen Lehrplan für Realschulen. Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht betreffend die Prüfung der Candidaten des Gymnasial-Lehramtes, Verzeichnis der für die österreichischen Mittelschulen allgemein zulässigen Lehrtexte und Lehrmittel vom Jahre 1896. Marenzeller: Normalien für die Gymnasien und Realschulen in Österreich, Weisungen zur Führung des Schulamtes an den Gymnasien in Österreich (2 výtisky), Lehrplan und Instructionen für den Unterricht an den Gymnasien in Österreich 2. vyd., Instructionen für den Unterricht an den Realschulen in Österreich, Český katalog bibliografický za rok 1895., Hof- und Staatshand-

*) Stav sbírek a knihoven udán jest ze dne 20. června 1900.

buch der österr.-ung. Monarchie 1900., Bačkovský: Přehled dějin písemnictví českého z let 1848. — 1898., Durdík: Kallilogie, Egger-Möllwald: Österreichisches Volks- und Mittelschulwesen in der Periode 1867.—1877. John Stuart Blackie: Sebevychování, Burgerstein: Gesundheitspflege in der Mittelschule, Wilhelm: Praktische Paedagogik der Mittelschulen, insbesondere der Gymn. Schiller: Handbuch der praktischen Paedagogik für höhere Lehranstalten, Vademecum für Candidaten des Mittelschullehramtes in Österreich I., II., III., Durdík: Paedagogika pro české školy, zvláště střední sv. 1.—4. Procházka-Vondruška: Dějiny zjevení Božího v starém zákoně a Dějiny zjevení Božího nového zákona, Hettinger: Apologie des Christenthums I.—IV., Schuster-Holzammer: Handbuch zur biblischen Geschichte I., II., Křížek-Říha: Slovník latinsko-český, Saska-Groh: Mythologie Řekův a Římanův, Novotný. Česko-latinský slovník, Zába: Vademecum, Kühner: Ausführliche Grammatik der lateinischen Sprache I. II., 1. 2. Lübkers-Exler: Reallexikon des klassischen Alterthums, Škoda: Překlad Homerovy Iliady a Odyssey-Skřivan: Latinská fraseologie, Marquardt-Mommsen: Handbuch der römischen Alterthümer I.-VII., J. Müller: Handbuch der klassischen Alterthumswissenschaft Band IV, VII, VIII., Rybička: Přední křisitelé národa Českého, Vorovka: Stilistika a poetika I., II., Veselík: Grammatický slovník jazyka německého, Blažek: Stilistika, Wenzl-Bílý-Roth: Pravopisný ukazatel, Bartoš: Rukověť správné češtiny, Brus jazyka českého sestavený komisí Matice české, Gebauer: Historická mluvnice jazyka českého díl I, III, 1, 2,. Gebauer: Příruční mluvnice jazyka českého, Wolff: Geschichte der deutschen Literatur in der Gegenwart, Jungmann: Slovník česko-německý I. — V., Kott: Slovník česko-německý I. — VII., Bartoš: Moravský lid, Kořistka: Die Markgrafschaft Mähren und das Herzogthum Schlesien, Umlauft: Die österr.-ung. Monarchie I, II., Šembera: Dějiny středověké I, — IV., Curtius: Griechische Geschichte I. — III., Mommsen: Römische Geschichte I.-III.-V., Kalousek: České státní právo, Tomek: Děje království Českého a Novější dějepis rakouský, Lindheim: Erzherzog Karl Ludwig 1833. — 1896., Weyr: Projektivná geometrie, Mach: Sbírka příkladů pro počítání z paměti, Vejdovský: Zoologie všeobecná, Krejčí: Geologie, Záborský-John: Malý Brehm I.-IV., Dlouhý: Brouci, Brehm: Život zvířat I.-X., Leunis: Synopsis der Zoologie I, II., Čelakovský: Analytická květena Čech, Moravy a Rak. Slezska, Flower-Gadov: Osteologie der Säugethiere, Zirkel-Naumann: Elemente der Mineralogie, Belehrung über Vermeidung von Unglücksfällen durch Elektricität etc. (3 výtisky), Kohlrausch: Leitfaden der praktischen Physik.

B. Darováno.

Sl. administrace Vyškovských Novin: Česká poesie XIX. věku I.—V., Srb: Politické dějiny národa českého od r. 1861.— do r. 1895., Vilímek: Národní album, Merhaut: Andělská sonata, Věstník Ustřední Matice školské roč. XVI. čís. 3., 4., Sborník hospodářský I., II., Kosina: Život starého kantora seš. 1.—13., Národopisný sborník československý svaz. 6., Polivka: Názorná květena zemí koruny České seš. 1.—21.

Pan MUDr. V. Bohdan v Ivanovicích Lumír roč. XXVII., Věstník Matice Opavské roč. 1.—8.

Pan Jindřich Dvořák, spisovatel v Brně své publikace: Vojenství a dobrovolnické sbory na Moravě, Moravské vojsko zemské r. 1744., Moravská zřízení zemská a Moravské sněmování r. 1848.—9.

Sl. Hanácká župa lékařův: Zdraví roč. III.—VI.

Pan V. Hlaváček, malíř ve Vyškově: Lacina: Česká kronika.

Pan prof. Flor. Horut ve Vyškově: Keim: Řím a křesťanství.

Firma Dr. Houdek a Hervert v Praze svůj věstník na r. 1900.

Dp. P. Jakub Hudeček, kooperátor v Něm. Libinách: Vilímek: Národní album, Sušil; Hymny církevní, Velišský: Život Řekův a Římanův, Denis: Konec samostatnosti české, Sborník statí o životě, působení a literární činnosti Jana Kollára 1793. - 1852. Matzenauer: Cizí slova ve slovanských řečech, Brandl: Spisy Karla Staršího ze Žerotína.

Pan Arnold Janda, sládek ve Vyškově: Meyers Konversations-Lexikon.

Pan Ferdinand Kilian, prefekt akademie hraběte Straky v Praze: Řezníček: Velký Čech. Zpráva o II. sjezdu katolíků československých v Praze 1898. Království České (Otisk z Ottova Nauč. Slovníku), Wenzig-Krejčí: Die Umgebungen Prags, Šimáček: Jubilejní výstava v Praze 1891., Allioli: Die heilige Schrift des Neuen Testamentes.

Sl. Klub přírodovědecký v Prostějově. Věstník roč. II.

Pan J. L. Kober, nakladatel v Praze: Durdík: Všeobecná aesthetika. Durdík: Poetika, Hattala: Brus jazyka českého, Kosina: Hovory olympské, Řezek-Svátek: Dějiny Čech a Moravy nové doby I.-VI.

Dp. P. Alois Ležák, vikář v Olomouci: Biblí česká, Řehák: katolická mravouka, Král: Antigona, Knihovna lidu. Velký katechismus, Hakl: Liturgika, Brandl: Život K. J. Erbena, Halouzka: Životopis B. M. Kuldy, Mattuška. Život Bol. Jablonského.

Pan Konrád Martinek, říšský poslanec v Hošticích: Šubert: Čechy I. Šumava.

Pan prof. Dr. Karel Petr v Olomouci: Instructionen für den Unterricht an den Gymnasien in Oesterreich z r. 1884.

Dp. P. Jan Přikryl, katecheta měšť. školy ve Vyškově: Vlast roč. 1., Brandl Život K. J. Erbena, Neuschl: Křesťanská sociologie I., Řezníček: František Palacký.

Pan Leopold Rozsypal, učitel ve Vyškově: Peck: Valašské národní písně a říkadla, Hlavinka: O původu národní písně.

Sl. ředitelství státního gymnasia v Litomyšli: Stěpánek: Dějiny c. k. vyššího gymnasia v Litomyšli.

Pan T. Ševčík, sluha „Hané“: Formánek: Květena Moravy a rakouského Slezska sv. 1. a 2.

Dp. P. Ant. Štuchal, kooperator v Uh. Ostrohu: Světozor roč. 7. a 15., Šubert: Čechy I. II. Šumava a Vltava, Vlast roč. 1., 4. —15., Kniha roč. II. č. 7—10., Nový život roč. 1. Alétheia roč. 1., Rosický: Květiny jarní, Albert: Neuere Poesie aus Böhmen, Wankel: Bilder aus der Mährischen Schweiz, Vlček: Tužby vlastenecké, Chlumecký: Apokalypse otroků, Bibliothéka klassikův řeckých a římských seš. 30., 39., 61., Vrchlický: Duch a svět, Černý: Obrázky z dob našeho probuzení, Sebrané spisy Karla Havlíčka Borovského I., Mikusch: Beiträge zum Unterrichte in der Geographie, Lenz: Apologie sněmu kostnického *Παπασλιώτης· Ἑλληνικὴ γραμματική*, Slovanský sborník roč. III., Obzor roč. 3.—5., 11.—21.

Pan Frant. Teplý, ředitel gymnasia ve Vyškově; Svátek: Povstání lidu selského r. 1680; Fejta: Výbor ze spisů Xenofontových, Časopis pro pěstování mathematiky a fysiky roč. 14. a 16, Přehled činnosti literární atd. v Čechách r. 1881., Časopis Matice Moravské roč. 16., 19.— 23., Pavillon zem. výboru král. Českého na jub. výstavě v Praze 1891., Živa roč. III.

Pan Alois Valenta, nadučitel ve Švábenicích: Rybička: Přední křísitelé národa Českého, Tůma: Vybrané spisy Karla Havlíčka Borovského I.—III., Springer: Dějepis Rakouska od míru Vídeňského r. 1809., Literární listy roč. 11. a 12.

Pan MUDr. Jan Venhuda, ve Vyškově: Naše doba roč. 2.—4., Kubelka: Římské realie, Řezníček: Velký Čech.

Pan Alois Železný, nadučitel v Ruprechtově: Kottova Slovniku seš. 1.—12.

Poštou došlo: O stavbě a stabilitě komínů továrních.

2. Kniha žákovská.

Správce ředitel.

Knihovna žákovská čítá celkem 280 spisů o 365 svazcích a 119 sešitech. Z prostředků peněžních zakoupeno bylo 206 spisů o 232 svazcích a 44. sešitech; na darech dostalo se knihovně žákovské 74 spisů o 133. svazcích a 105 sešitech.

A). Koupeno.

Tisovský: Na panství kmotra čápa a Příhody malé myšky, Grešl: Deset let před Trojou, Sedláček: Sbírka pověstí, Starý: O hmyzožravcích, O netopýrech, O šelmách kočkovitých, Molčík: Cestopisné obrázky, Jesenská: Pohádky veršem, Nieritz: Záhuba města Pompejí, Havelka: Cesty po Moravě, Zákoucký: Povídky o rytířích, Grešl: Staroklassické pohádky, Němcová-Babička (2 výtisky), Mašek: Obrazy z přírody, Jehlička: Obrázky z Čech a Moravy, Kopecký: Zimní spánek zvířat, Markalous: Pomněnky, Karlík: Bajky Aesopovy, Hraše: Nové bajky, Třebízský: Povídky starého zbrojnoše, Rais: Povídky ze starých hradů, Svestka: Knihy mládeže sv. 4. a 9., Kosina: Z dob slávy řecké a Po válkách perských, Andrlík: Vážme si otčiny, Hrdina: Za tatíčkem, Objevení Ameriky, Ehrenberger: Ostruha Krále Jana, Černohouz: Dobrodružné příhody, Vlasák: Vysloužilec, Poustevník na hoře Karmelu, Erben: Kytice, Fiala; Šlechetný odplatitel, K. z Radostova: Povídky,

Andrlík: Srdci a rozumu, Václavek: Náš císař Pán František Josef I.. Andrlík: 50 let na trůně, Doucha: Pravidla života, Fiala: Povídky z našich dějin, Rais: Vzkazy vlastenecké, Starý: Ze života opic, Fénelona Příběhy Telemachovy, Přibík: Cnosť šlechtí, Nečas: Vybrané bajky. Beran: Pes a jeho odrůdy, Petrů: Ze starověkých povídek, Svátek: Pražské pověsti, Rais: Povídky o českých umělcích. Nová sbírka slov, pohádek, Kurz: Zeměpisné rozšíření rostlin a zvířat, Václavek: Pohádky a pověsti, Hraše: Národní pověsti, Nečas: Biblické příběhy, Doucha: Dvě dítky, Řezáč: Obrázky ze života Karla IV., Jehlička: Čtení o J. V. císaři Františku Josefu I., Klika; Z hlubin mořských Krásnohorská: Tři pohádky, Světlá: Škola mé štěstí, Kosmák: Nové obrázky z Kukátka I, II, Rais: Doma. Havelka: Obrázky z přírody, Dostál: Jen poctivě. Vorovka: Procházky přírodou, Vymazal: Ruské pohádky, Erben: Národní pohádky a pověsti. Verne: 15letý kapitán, Rais: Ze srdce k srdcím, Bauše: Putování říší rostlinstva, Bernard: Obrázky z pravěku země české, Rais: Pohádky o Kristu Pánu, Václavek: Miluj vlasť, Dostál: Hradištský zeman, Dědův vychovanec, Doucha: Obrázky věku mladistvého, Vínek drobných povídek, Hájení ptáčků, Špaček: Důvěřujme Pánu! Kníže lidumil, Vítek: Obrazy z dějin panovníků, Košťál: Ptactvo v názorech a pověrách lidu českého, Špaček: Otcovské věno, Petrů: Obrazy ze života starověkých národů, Světlá: Čtěte rodný jazyk, Stránecká: Pohádky Moravské Dědeček: Poučné rozpravy, Kulda: Moravské národní pohádky I. — IV., Pečírka: Pomsta mouřenínova, Ehrenberger: Tataři na Moravě, Petrů: Dobytí Cařihradu, Pravda: Matka studentů, Kabelík: Povídky ze Shakespeara, Kurz: Vědecké zábavy, Sportová knížka, Elektřina I, II, III, Moderní pokroky v dopravnictví I, II, Hraše: Vojny a trampoty, Erben: Obrázky z dějin vlasti, Jarolím: Lovec kamzíků, Hofírek: Rybrcoul. Kalenský: Zemí divých mužů, Národní pohádky II, III, Mezi piráty. Pohádka za pohádkou. J. K. z Radostova: Národní pohádky, Kalenský: V zemí Apačů, Ruth: Pohádky starověké, Čelakovský: Ohlasy. Hejduk: Pod Vítkovým kamenem, Píseň o bitvě u Kressenbrunu, Jehlička: Obrazy z krajin vzdálených, Houška: Vůdce Indiánů, Jablonský: Moudrosť otcovská, Goebl,: Krakonoš, Hraše: Z dávných dob, Hoffmann; Utrpením ku blahu, Svoboda: Za hvězdami starověku, Stoklas: Vycházky do přírody, Zavadil: Moravské pohádky, Petrů: Zkazky Indiánů, Šmilovský: Spisy výpravné, Aron: Český hoch v Americe, Napoleon I, Mikuláš Zrinský, Rais: V záři minulosti, Dobicer: Kamzikostřelci, Volný: Maxmilian, Dostál: Za svatováclavskou korunu, Bauberger: Údolí almerijské, Jeskyně otce Blažeje, Chatrč irská, Řezníček: Student hrdina, Vrchlický: Kytka ballad, Guth: Hry Olympické, Militký: Nedej zahynouti nám! Němcová: Tři pohádky, Durdík: Příroda a zvířata na Sumatře Starý: O šelmách psovitých, O šelmách kunovitých, O šelmách medvědovitých, Zimmermann: Miloslav Vlnovský, Erben; Vybrané báje slovanské. Andrlík: Český Robinson. Krásnohorská: Srdcem i skutkem, Jirásek: Z Čech až na konec světa, Šule: Krakonoš, Cooper: Lapač včel, Životopis Radeckého, Rais: Z naší kroniky, Tiray: Zachovej nám Hospodine! Jirásek: Staré pověsti, Swift: Guliverovy cesty, Braun: Vítův robenec, Desbeaux: Márinčino proč?, Mosquitinová: Rušti bohatýři, Hraše: Národní zkazky, Čermák: Kolem zeměkoule, Houška: 20 měsíců na pustém ostrově, O panu baronu Prášilovi, Hraše; Zkazky z našich vod a lesů, Němcová: Chudí lidé, Houška: Robinson, Čermák: Šepoty starých lip, Hrnčíř: Záhuba Vršovicův, Dostál: Za vlast, Andrlík: Pro vlast a bratry, Klika: Mužové práce, Šafránek: Za českou osvětu, Braniš: Katechismus dějin umění. Caudez: Dobrodružství cvrčka, Zeyer: Maeldunova

výprava, Gräbner: Robinson Crusoe, Jodas: Pověsti krkonošské, Turnovský: Putování po vlasti, Beran: Obrazy z přírody, Fráňa: Vycházka do Šumavy, Klimšová: Veršované pohádky, Bauše: Čtvero ročních časů, Šunda: Marie Terezie, Dudík: Sever a jih, Dostál: S poctivostí nejdál dojdeš, Dobeš: Vycházka na Krkonoše, Váňa: Vycházky do polí a lesů, Tichý: Ne každému cizina otčinou, Hoffírek: Baron Prášil, Tykač: Václav Snažil, Flekáček: Ve službách Bedřicha Velikého, Andrlík: Bludné duše, Kopecký: Ondřej Hofer, Nieritz: Hunové u Meziboru, Herrmann: Pohorský lovec, Körber: Klenotník Guruba, Rydvan: Bagdad, Bartoš: Spisy B. Němcové I.—IV., Tomsa: Jak si usteleš, tak si lehneš, Novotný: Zajímavé příběhy, Možný: Vojmír, Korbinian: Vězeň, Hornov: Ze života zvířat, Körber: Povstání divochů, Černohonz: Smutný a radostný štědrý večer, Šulc: Karel IV., Tyl: Strakonický dudák, Geikie: Fysikální zeměpis, Kodym: Zdravověda, Vocel: Labyrint slávy, Lockyer: Astronomie, Geikie: Geologie, Rubeš: Tři humoresky, Cervantes: Don Quijote, Houška: Otčenáš, Turnovský: Švédové na Moravě, Pečírka: Pustý ostrov, Filípek: Oudolí almerianské, Horn: Strýc na Javě, Hoffmann: Pán Bůh ještě žije, Nieritz: Car Petr Veliký, Andrlík: Černý missionář, Bludnou cestou, Houška: Irská chatrč.

B. Darováno:

Sl. administrace Vyškovských Novin: Kurz: Vědecké zábavy, Sportová knížka, Zdroje elektřiny, Elektrické teplo a světlo, Telegrafie a telefonie, Moderní pokroky v dopravnictví I. — IV., May: Po stopě zlého činu seš. 1. — 74., Verne: Hra o dědictví seš. 1. — 15., Ottova laciná knihovna seš. 37. — 52, (roč. 1899), Libuše čís. 185. — 192,

Pan MUDr. F. V. Bohdan v Ivanovicích: Čelakovský: Ohlasy, Klíma: Vzhůru na Slovensko.

Dp. P. Jakub Hudeček, kooperátor v Něm. Libinách: Brynych: Slova pravdy IX a X., Čech: Ve stínu lípy, Vrchlický: Na domácí půdě, Čelakovský: Růže stolistá, Bozděch: Baron Goerz, Shakespeare: Koriolanus, Mácha: Máj, Sládek: Selské písně, Vlček; Milada, Šubert: Velkostatkář, Vrchlický Hlasy v poušti, Zeyer: Vyšehrad, Lešan: Písně z práce, Klášterský: Spadalé listí.

Pan J. L. Kober, nakladatel v Praze: Kulda: Moravské národní pohádky I, II., Arbes: Spisy I, II., Čelakovský: Sebrané spisy I. — IV., Furch: Básně, Havelka: Básně, Jan z Hvězdy: Sebrané spisy I. — III., Chmelenský: Sebrané spisy I., Chocholoušek: Sebrané spisy I., Janda: Básně, Jeřábek: Dramatické spisy, Jireček: Spisy zábavné a rozpravné I. II., Jungmann: Sebrané spisy I. II., Kalina: Básnické spisy, Jos. Jiří Kolár: Spisy I., Komenský: Didaktika, Macháček; Spisy I. II., Malý: Výbor drobných spisů I. — III., Mikšíček: Národní báchorky I, II., Němcová: Sebrané spisy I. — IV., VI. — IX., Podlipská: Spisy I. — IV., Pravda: Sebrané spisy I. III., IV., Puchmayer: Sebrané básně, Petrů: Poetická čítanka I. II., Rubeš: Sebrané spisy I., II., Světlá: Spisy I, — VI., Šmilovský: Spisy básnické, Šnajdr: Básně, Štulc: Sebrané spisy básnické I, II., Tyl: Sebrané spisy II. — IV., VI. — XIII., Turinský: Básnické spisy, Wenzig: Sebrané spisy I. — III., Vinařický: Sebrané spisy I., II., Vlček:

Romány a novelly I., II., Vocel: Přemyslovci, Pflegar-Moravský: Sebrané spisy I. — VII.

Pan prof. Josef Novák ve Vyškově: Čech: Slavie, Jestřáb contra Hrdlička, Jirásek; Filosofská historie, Vlček: Eliška Přemyslovna.

Dp. P. Jan Přikryl, katecheta měšt. školy ve Vyškově: Holub: Sedm let v jižní Africe I., II., Pravda: Sebrané spisy I. III. IV.

Pí. Františka Ševčíková, vdova po professoru ve Vídni: Horňanský: Prof. F. B. Ševčík, Náš domov roč. I., II., VI.

Dp. P. Ant. Štuchal, kooperátor v Uh. Ostrohu: Goethe: Herrmann und Dorothea, Jablonský: Básně, Bartoš: Lid a národ, Brandl: Vzpomínky, Havelka: Cesty po Moravě, Bozděch: Baron Goerz a Zkouška státníkova, Čelakovský: Růže stolistá, Sládek: Na pralu ráje, Jakubec. Výbor z Kollárových básní I, II., Herben: Karel ze Žerotína, Šťastný: Kytka z Moravy, Holub: Sedm let v jižní Africe I., II.

Pan František Teplý, gymn. ředitel ve Vyškově: Chudým dětem roč. VII., Heyduk; Dědův odkaz, Rypáček: František Palacký.

P. MUDr. Jan Venhuda ve Vyškově: Chudým dětem roč. IX.

Sl. Ústřední Matice školská v Praze zaslala po 100 výtiscích dvou životopisů Palackého, aby hodným žákům byly rozdány.

3. Kabinet země- a dějepisný.

Správce prof. Flor. Horut.

Kabinet země- a dějepisný čítá dosud celkem 37 čísel o 72 kusech. Z toho opatřeno

A) Koupí.

I. Veliký globus,

II. Mapy pro zeměpis: Visecí mapy zeměkoulí 1884;

Vinc. z Haardtů: Nástěnná mapa hor a řek Evropy; Školní nástěnná mapa Evropy.

C. F. Baur: Rakousko-Uherské mocnářství.

Dr. K. Schober: Školní mapa markrabství Moravského a vévodství Slezského 1888.

Vinc. von Haardt: Wandkarte der Alpen.

Sydov-Habenicht: Asien, 1896; Afrika, 1899; Nord-Amerika, 1896; Süd-Amerika, 1896; Australien und Polynesien, 1899.

Heinr. Kiepert: Politische Wandkarte von Asien, 1898. Politische Wandkarte von Afrika, 1898. Politische Wandkarte von Nord-Amerika, 1899. Politische Wandkarte von Süd-Amerika, 1896. Politische Wandkarte von Australien und Polynesien, 1893.

Rich. Kiepert: Politische Schul-Wandkarte der Balkan-Halbinsel, 1892. Politische Wandkarte von Italien. Politische Schul-Wandkarte von Spanien und Portugal, 1886. Politische Wandkarte der Britischen Inseln, 1894. Politische Wandkarte von Frankreich, 1897. Mapa okolí Prostějovského a Vyškovského (2 exempláře).

III. Mapy pro dějepis:

Heinr. Kiepert: Orbis terrarum antiqui tabula geographica. Imperii Romani tabula, 1898. Graeciae antiquae tabula, 6. vyd. Italia antiqua.

IV, Obrazy pro zeměpis:
E. Hölzel. Geographische Charakter-Bilder, 17 obrazů.

V. Obrazy pro dějepis:
J. Langls: Bilder zur Geschichte, 12 obrazů,

Theodor Hoppe: Obrazy k mythologii a dějinám Řeků a Římanů, 1896. 30 obrazů.

VI. Knihy.

Macháček: Zeměpisný ukazatel ku všeob. dějinám.

Vilímek: Světem letem.

Týž: Letem českým světem.

B), Darem.

Dp. Ed. Höchsmann, farář v Matějovsi: Naše mocnářství.

M. U. Dr. F. V. Bohdan, lékař v Ivanovicích: 4 fotografie krajin.

Čtvrtníček Svatomír, žák I. a tř., 3 ukazovátka na mapy.

Prof. Flor. Horut 2 mosazné háčky na zavěšení map.

4. Sbírka numismatická.

Správce prof. Flor. Horut,

obsahuje 131 zařaděných mincí, 4 papírové peníze a 2 kolky. Z mincí jsou 64 stříbrné, 71 měděných a 6 z jiných kovů. Kromě těch jest ještě 57 mincí nezařaděných, vesměs měděných a hojně se objevujících. Numismatickou sbírku založili pan Ant. Sonnewend, statkář v Raclavicích, jenž daroval většinu mincí stříbrných, a pak žáci ústavu.

5. Pomůcky mathematické.

Správce suppl. uč. Jos. Novák,

Pomůcky mathematické obsahují 4 čísla o 17 kusech.

Koupí opatřeno: Dlouhá pravídka s rozdělením na cm., Trojúhelníková pravídka se stejným rozdělením, Školní kružidla a Dřevěné úhloměry (po dvou kusech).

Darem zaslal pan Alois Valenta, nadučitel ve Švábenicích, stereometrické modely z lepenky a to: Krychli, válec, jehlan komolý, kužel, kužel komolý, a čtyřboký hranol.

6. Přírodopisný kabinet.

Správce supplující učitel Josef Novák.

Sbírka přírodopisného kabinetu dosahuje celkem 288 čísel o 471 kusech. Z toho koupí opatřeno 119 čísel o 228 kusech, darem získáno 169 čísel o 243 kusech.

A. Koupí opatřeno:

I. Knihy:

Sběratel přírodnin (1 svazek), John: Atlas rostlin (2 svazky).

II. Přírodniny.

1. Z zoologie:

a) Zvířata vycpaná:

Vrápence podkovní, Upír, Netopýr ušatý, Liška, Kuna skalní. Hranostaj v rouše letním, Rejsek zakrslý, Zajíc, Králík, Myš domácí, Lumík norský, Krysa, Pásovec, Luskoun, Orel skalní, Želva řecká, Chamaeleon. Krtek.

b) Líhové praeparáty:

Vývoj včely obecné, V. mravence dřevokaza, V. chrousta obecného, V. chrostíka kosníkového, V. vážky ploské, V. jepice obecné, V. švába obecného, V. mouchy domácí, V. střečka hovězího, V. střečka ovčího. V. střečka koňského, V. komára pisklavého, V. ploštice rudonohé, V. skokana hnědého. — Kapr, Karas, Parma, Lín, Bělice, Štika, Losos, Pstruh, Úhoř, Mihule, Okoun, Stonožka elektrická, Stonožka škvorová, Štír europský, Sklipkan. Vývoj raka říčního, Sepie obecná, Hvězdice červená, Medusa ušatá, Sasanka mořská. Korál červený.

c) Vývoje hmyzu ve skříňkách skleněných:

Pilatka borová, Mravkolev, Bělásek ovocný, Bělásek zelný, Otokárek fenyklový, Babočka páví oko, Lyšaj borový, Lyšaj smrtihlav, Lyšaj pryšcový, Dlouhozobka svízelová, Bourec morušový, Bourec prstenkový, Bourec toulavý, Přástevník medvědí, Bekyně sosnová, Bekyně velkohlavá, Martináč hruškový, Stužkonoska červená, Můra gamma, Můra osenní, Piďalka angreštová. Piďalka podzimní, Zavíječ jablečný, Zavíječ švestkový, Mol obilní, Mol kožešinový.

d) Kostry, Rohy, etc.

Lebka opice starého světa, Lebka opice nového světa. Lebka medvěda, Lebka zajíce, Lebka berana s rohy, Lebka kozy s rohy, Skelettovaná noha tura domácího, Skelettovaná noha vepře domácího. Rohy kamziči, Odlitek stoličky slona indického, Odlitek stoličky slona afrického.

e) Jiné přírodniny;

Ovčí žaludek, Kus kůže nosorožce indickéko, Ambra, Spermaceet, Kostice velrybí, Perlorodka. Hřebenatka jakubská, Sbírka českých konchylií (40 druhů).

f) Zoologické obrazy celkem 61 kus.

2. Z b o t a n i k y:

Modely rostlin: Lilie zlatohlavá, Čistec bahenní, Rmen smrdutý, Jehlice rolní, Pryskyřník prudký.

Sbírka hub jedlých: 24 kusy. Sbírka hub jedovatých: 24 kusy.

III. Pracovní potřeby:

Dmuchavka, Líhový kahan skleněný, Pincetta, Achatový hmoždíř, Magnet, Porcelánová deska na vryp, Stupnice tvrdosti, Kleštičky k zapichování hmyzu. Správce kabinetu zhotovil během roku anatomický praeparát mloka zemního.

Darem věnovali:

Pan Axmann, nadučitel v Račicích: Lebku kočky, psa, jezevce, veverky, jelena, srnce, běhák jelení (abnorm.), Sbírku nerostů (19 kusů) a 2 lastury.

Pí. Straškrábová v Pistovicích: Křečka a Mandelíka.

Pan Machek, Mg. Ph. a droguista ve Vyškově: 3 páry srnčích parohů.

Pan Josef Prokš, ve Vyškově: K vycpání: Tchoře, Kunu skalní, Ledňáčka, Hýla a Straku.

Pan Josef Jung ve Vyškově: Káni lesní, Slípku zelenonohou a Jezevce.

Pan Leopold Rozsypal, učitel ve Vyškově: Straku a Kanára.

Pan Koniakowski, Mg. Ph. a droguista ve Vyškově: Mandelíka a Parohy sobí.

Pan Knichal, zvěrolékař ve Vyškově: Kalousa, Herbář (57 listů), Sbírku kamenů (20 kusů), 14 kusů nerostů. krápníků a zkamenělin.

Pan Th. Weiss ve Vyškově: Části kostry koňské: 2 lebky, Obratle krční, bederní, ocasní, Pánev a dvě nohy, Lebku tura domácího.

Pan Jan Hon, knihkupec ve Vyškově: čečetku.

Pan Tinzl, ingenieur ve Vyškově: Parohy jelení, Ozdobnou skupinu minerálů, Sbírku nerostů (13 kusů).

Pan Fr. Novák, inspektor panství hraběte z Kounicův ve Slavkově: 3 a půl páru jeleních parohů, Sbírku nerostů (20 kusů) a 4 páry daňčích parohů.

Nejmenovaný dárce: Sbírku motýlů (48 kusů).

Pan Jakub Přidal v Chvalkovicích V.: Lysku vodní.

Zahradníček Methoděj, žák třídy I. b.): 2 lebky vepře domácího,

Pan *Dračka,* nadučitel ve Vyškově: Surové hedbáví.

Pan *M. Grepl* ve Vyškově: Rohy kozorožce.

Pan *F. A. Hudec* ve Vyškově: Sbírku motýlů (22 kusy), Sbírku brouků (18 kusů) Sbírku železných rud (10 kusů).

Pan *J. Štolba,* professor na technice v Praze: Sbírku minerálů (57 kusů) vesměs určených, i s udáním naleziště.

Kupčík Miloslav, žák třídy I. a,): Užovku a Slepýše v líhu.

Pan *Trešr,* Mg. Ph. v Kutné Hoře: Sbírku minerálů (164 kusy).

Pí. *Batková,* vdova po lékárníku ve Vyškově: Velkou sbírku minerálů i se skříní (398 kusů), Sbírku motýlů (3 škatule, 264 kusy), Herbář rostlin (619 kusů), Lysku vodní, Chřástala a Krtka.

Stloukal Eduard, žák třídy I. b.): Lebku srnčí.

Nejmenovaný dárce: Lišku.

Pan *M. Varta,* obchodník a měšťan ve Vyškově: 5 kusů přirozené i umělé soli kamenné.

Pan *Dr. J. Dvorský,* professor na gymnasiu v Brně: Sbírku minerálů (160 kusů). vesměs určených i s udáním naleziště.

Uhlíř Vlastimil, žák třídy I. a.): 2 plástve včelí a lebku zajíce.

Dp. P. Ležák ve Vyškově: Datla černého k vycpání.

Pan *Albrecht,* školník gymnasia ve Vyškově: Holuba poštovního a srnada k vycpání.

Pan *Chlanda,* nadlesní v Drnovicích: Ostříže.

Pan *Kylián,* radní ve Lhotě: Sbírku rostlin a nerostů.

Pospíšil Methoděj, žák třídy I. b.): Sovu obecnou.

Pan *Karger* v Brně: Hranostaje v rouše zimním a Ořešníka.

Pan *Jos. Čača,* stavitel ve Vyškově: Netopýra k vycpání.

Pan *Dr. Dudík* ve Vyškově: Kytici s povlakem arragonitu.

Pan *Dr. Venhuda* ve Vyškově: Tasemnici.

Pan *J. Zálešák* v Mor. Prusích: Divokou kachnu,

Pan *Dr. Zatloukal* ve Vyškově: 2 tasemnice.

Pan říšský poslanec *K. Martinek* v Hošticích: 6 kusů krápníků, 8 úlit a 8 lastur mořských měkkýšů, Hvězdici, 2 mořské koníčky, Korál a Iglu mořskou.

Pan *F. Šich,* ředitel spořitelny ve Vyškově: Sbírku kamenů (48 kusů) 14 kusů surového železa, 2 kusy litého železa. 5 kusů válcovaného železa, Litou ocel, Válcovanou ocel, Vzorky jakosti Poldi-ovy ocele, Aluminium, Bronz, Cín. Směsěninu cínu se zinkem, Měď, Mosaz, Tuhu, Vizmut, Zinek

Vzorky sklenného a šmirglového papiru a plátna, a mimo to pro fysikální kabinet součástky k elektrickému osvětlení a sice: 6 kusů žárovek, 3 kusy držadel, 3 kusy přesüvek, a 2 pojistky.

Pan *J. Jelínek*, sekretář soudu v Kyjově: Hranostaje v rouše zimním.

Pan *J. Ječábek*, učitel v Pistovicích: Čápa a Roháče.

Pan *J. Zmrzlý* v Nemojanech: Dlaska a Žluvu.

Pan *J. Vaněk* v Lulči: Ledňáčka.

Pan *Aug. Fryč* v Krakově: Jespáka bojovného.

Pan *Fr. Jandík*, Mg. Ph. a lékárník ve Vyškově: Sluku.

Pan *J. Slavík*, revírník v Nemojanech: Kachnu divokou.

Pan *Dr. Hora* ve Vyškově: Lebku jezevce, Lebku tchoře, Kolčavu, Ježka, Veverku, Sysla, Křečka, Morče, Lebku srnce s parůžky, Sovu pálenou, Mloka v lihu, Ježovku. Exuvii hadí a Bažanta.

Mimo to získáno darem prostřednictvím p. Dr. Hory od různých dárců: Straka, Vodouš, Žluva, Kukačka, 2 špačci, Sýkorka koňadra, Strnad, Koroptev Pěnkava, Chřástal, Ledňáček, Stehlík, Brkoslav, 2 drozdi, Vrabec polní, Lelek, Krahujec, 2 strakapůdi, Modráček bělohvězdý, Šoupálek, 3 zvonohlíci Ořešák, Bukač, Zlatohlávek, Tchoř, Lasička, Žluna šedá, Tuhýk šedý, Vrána popelavá, Kos, Kalous a Sýček.

7. Tělocvik a hry.

Správce professor Flor. Horut.

Ve školním roce 1899—1900 zakoupeno bylo pro tělocvik a) Nářadí: 2 žíněnky, 1 švihadlo, celkem 2 čísla o 3 kusech, b) Pomocné knihy: Lehrplan und Instruction für den Unterricht im Turnem an den Gymnasien — Kučera: Tělocvik, díl I. a II. Kurz: Učebná kniha tělocviku, Lechner: Schule und Jugendspiel sammt Vierzehn Rasenspielen, Schvalm: Taschenbuch der Jugendspiele, Klenka: Tělocvičné hry sv. 1., 2., a 3., Kreunz: Bewegungsspiele und Wettkämpfe für Mittelschulen, celkem 7 čísel o 11 kusech.

Nářadí hrací opatřeno bylo z příspěvků žákovských na hry.

Příspěvek zaplatilo 121 žáků po 1 K . . .	121 K — h.

Z toho vydáno:

1. na hrací nářadí	94 K 50 h.
2. na pomůcky tělocvičné	25 „ 50 „
Celkem vydáno . .	121 K — h.

Pro hry žákovské zakoupeno:

Dva veliké duté míče (20 cm. v průměru) s plátěnými obaly, 16 míčů malých, tvrdých, 2 míče malé, měkké, a 1 míč ke svince, 20 pešků, 4 pálky, 8 okovaných tyčí, 4 praporce s podpěrami, 1 hradní bránka, 12 tyčí k ho:

nění sviňky, 1 palice, 1 pumpa. Sbírka hracího nářadí obsahuje: 12 čísel o 72 kusech.

8. Kreslení.

Správce: vedl. učitel Leop. Rozsypal.

Sbírka pomůcek pro kreslení čítá 24 čísel v úhrnné ceně 146·34 K, z čehož připadá a) na knihy 6 čísel — b) na předlohová díla 4 čís. se 261 předložkami — c) na modely 13 čís. — d) na přístroje a potřeby 1 čís.

Zakoupeno bylo: 1 Lehrplan für das Freihandzeichnen an Gymnasien — 2 Gesammt-Verzeichnis der Lehr- und Hilfsmittel, Apparate und Modelle für den Zeichenunterricht an Mittelschulen — 3. Fortsetzung zum Gesammt-Verzeichnis 4. Illustrirter Katalog der für den Unterricht im Freihandzeichnen an Gymnasien zulässigen Gips- und Thonmodelle. — 5. Prof. A. Anděl: Das polychrome Flachornament, seš. I. - 1.10 předložek. — 6. Návod ku kreslení dle modelů, 76 předložek. — 7. Das Geometrische Ornament, 90 předložek. — 8. Elemente des pflanzlichen Ornaments, 75 předložek. — 9. Železný stativ pro drátěné a dřevěné modely. — 10. Model přímky. — 11. Model přímky dělené. — 12. Model pěti rovnoběžek. 13. - 22. Dřev. model plného hranolu trojbokého, hr. čtyřbokého, hr. šestibokého, dutého hranolu čtyřbok., plné kostky, čtyřbokého jehlance, plného kužele, válce, koule a duté polokoule.

Pan prof. Jos. Krágl daroval své práce: Všeobecný návod ku kreslení a Dva články z kreslení.

9. Zpěv.

Správce, prof. Flor. Horut.

Ve školním roce 1899 — 1900 zakoupeno bylo:
Pivoda: Nová methoda z vyučování zpěvu. Týž: Nová nauka zpěvu pro školy. Mazánek: Vyučování zpěvu, díl I. a II. Týž: Cvičebnice zpěvu. Hejda; Návod ku zpěvu. Mašek: Theoreticko-praktická škola zpěvu, nápěv a text rakouské národní hymny, 3 výt. Pivoda: Kytice z písní národních a jiných. Heller: Sbírka písní, seš. I. a II. Förster: IV. Gradualia. Jeremiáš: Sborník středních škol pro smíšené hlasy. Picka: Česká mše pro lid. Weis: Praeludování na varhanech. Sbírka pro zpěv obsahuje celkem 13 děl o 8 sešitech a 9 svazcích.

III. Statistický přehled žactva
za školní rok 1899.—1900.

1. Počet	Třída I. A.	Třída I. B.	Úhrnem
Koncem škol. roku 1898/99	—	—	—
Počátkem škol. roku 1899—1900	60	61	121
Ve školním roce přibylo	—	—	—
Celkem tedy bylo přijato	60	61	121
Z nich bylo nově přijatých a to:			
postupujících	58	59	117
opakujících	2	2	4
Během školního roku vystoupili	3	4	7
Počet žáků koncem škol. roku 1898/1900 jest:	57	57	114
Mezi nimi je veřejných	57	57	114
„ privatistů	—	—	—
2. Rodiště (vlast).			
Vyškov	11	13	24
Morava mimo Vyškov	45	43	88
a to: soudní okres vyškovský	39	28	67
„ „ bučovský	2	2	4
„ „ slavkovský	2	7	9
„ „ zdounecký	—	2	2
„ „ blanský	—	2	2
„ „ kojetínský	—	1	1
„ „ lipnický	—	1	1
„ „ prostějovský	1	—	1
„ „ boskovský	1	—	1
Dolní Rakousy	1	—	1
Sasko	—	1	1
Úhrnem	57	57	114
3. Jazyk mateřský.			
Český	57	57	114
4. Náboženství. Úhrnem	57	57	114
Římsko-katolické	56	57	113
Evangelické	1	—	1
	57	57	114
5. Věk (dne 15. července 1900).			
Dovršili rok 10.	—	1	1
„ „ 11.	14	8	22
„ „ 12.	12	18	30
„ „ 13.	15	16	31
„ „ 14.	10	10	20
„ „ 15.	4	3	7
„ „ 16.	1	—	1
„ „ 17.	1	—	1
„ „ 20.	—	1	1
Úhrnem	57	57	114

6. Dle bydliště rodičův.	Třída I. A.	Třída I. B.	Úhrnem
Z Vyškova a souvisejících obcí Brňan a Křečkovic	18	19	37
Cizí	39	38	77
Úhrnem	57	57	114
7. Klassifikace.			
Koncem školního roku 1899.—1900 obdrželi:			
Vysvědčení I. třídy s vyznamenáním	12	14	26
Vysvědčení I. třídy	29	25	54
Oprava po prázdninách povolena	2	3	5
Vysvědčení II. třídy	7	10	17
Vysvědčení III. třídy	6	4	10
Zkouška doplňovací pro nemoc povolena	1	1	2
Úhrnem	57	57	114
8. Platy žáků.			
Školné platiti povinni byli:			
v I. pololetí	50	44	94
v II. pololetí	47	38	85
Od polovice byli osvobozeni ve II. pololetí	1	4	5
Od celého byli osvobozeni:			
v I. pololetí	9	14	23
v II. pololetí	9	15	24
Školní plat obnášel v celku Korun			
v I. pololetí	1500	1320	2820·—
v II. pololetí	1425	1200	2625·—
Úhrnem	2925	2520	5445·—
Přijímací taxy obnášely Korun	252	256·20	508·20
Příspěvky na učebné pomůcky	120	122·—	242·—
Úhrnem	372	378·20	75020
9. Návštěva předmětů relativně obligátních i neobligátních.			
Jazyk německý (relat. oblig.)	57	57	114
Krasopis I. odd.	45	52	97
Kreslení I. odd.	26	31	57
Tělocvik I. odd.	33	33	66
Zpěv I. odd.	18	27	45

IV. Podpory.

Stipendistů na ústavě nebylo,

Podpory dostávalo se chudým žákům jednak ústavem tím, že zapůjčeny jim učebnice darované pány nakladateli jako základ knihovny chudých žáků, jednak od jednotlivých dobrodinců z obecenstva poskytováním stravy nebo bezplatným ubytováním.

Do knikovny chudých žáků darovali pánové:

Karel Winiker v Brně: Šťastný: Náboženství pro I. třídu 5 výtisků, Ouředníček: Cvičebnice jaz. německého pro I. a II. třídu 6 výtisků, Bartoš Jokl: Skladba jazyka českého 1 výtisk.

J. L. Kober v Praze: Hrbek: Lat mluvnice 15 výt., Cvičebná kniha jaz. latinského 15 výt. Tille-Brdlík: Učebnice zeměpisu pro I. třídu 15 výt.

F. Tempský v Praze: Gebauer: Krátká mluvnice česká a Jeřábek: Základové měřictví po 1 výt.

Fr. A. Urbánek v Praze: Bartoš: Česká čítanka pro I. třídu 5 výt.

Frant. Tůma, c. k. školní rada v Budějovicích 10 výtisků své Arithmetiky pro I. a II. třídu.

R. Promberger v Olomouci po 7 výtiscích: Polívka; Živočichopis, Rostlinopis a Klíč k určování rostlin jevnosnubných.

Ed. Hölzel v Olomouci 2 výtisky Kozenn-Jireček: Zeměpisný atlas.

Dr. Houdek a Hervert v Praze 4 lupy botanické.

Sl. ředitelství papežské knihtiskárny Benediktinů rajhradských v Brně 5 výt. zpěvníku „Zapějme si!“ Celkem darováno 97 učebnic, 5 zpěvníků a 4 lupy.

Z toho zapůjčeno 5. žákům celkem 17 učebnic.

Kromě toho darovali pánové Hölzel, Kober, Promberger, Tempský, Tůma, Urbánek a Winiker po jednom výtisku uvedených učebnic pro sbírku učebnic chovanou v ředitelské kanceláři.

Soukromě podporovali žáky ústavu pánové:

Albrecht Karel, obchodník, dvěma obědy týdně,

Albrecht Leopold, hostinský, dvěma obědy týdně,

Gayer Zdeněk, ředitel hospodářské školy, třemi obědy týdně,

JUDr. Ctibor Helcelet, šesti obědy týdně,

Horut Florián, professor, dvěma obědy týdně,

Janda Arnold, sládek, třemi obědy týdně,

Koniakowski Arnošt, obchodník, celou stravou pro jednoho žáka,

Koutný Jan, řezník, čtyřmi obědy týdně,

Lorek František, obchodník, bezplatným bytem a stravou pro jednoho žáka,

Ších Josef, ředitel spořitelny, dvěma obědy týdoě.

Teplý František, gymn. ředitel, dvěma obědy týdně,

Vrtílek František, kontrolor kontrib. spořitelny, třemi obědy týd.

Aby podporováni chudých a pilných žáků bylo organisováno, zřízen byl na popud ředitelství Spolek pro podporu chudých studujících českého gymnasia ve Vyškově, jehož stanovy byly schváleny rozhodnutím velesl. c. k. místodržitelství v Brně ze dne 29. května 1900. čís. 19070.

Ve valné hromadě, konané dne 24. června 1900 se spolek ustavil; vlastní činnost svou zahájí ovšem počátkem příštího školního roku.

Dosud přihlásili se za členy:

a) zakládající s příspěvkem 100 K. jednou pro vždy najednou nebo ve dvou ročních lhůtách:

Vdp. P. František Kroutilík, děkan ve Vyškově,

Sl. firma Jung & Comp. ve Vyškově,

Pan Jan Grepl, obchodník ve Vyškově,

Pan MUDr. Jan Venhuda, lékař ve Vyškově.

b) skutečné s příspěvkem 1 K měsíčně pánové: JUDr. Helcelet, Jan Lang, Jan Mikulík, Jan Hon, Ed. Genža, Frant. Jandík, pí. Čenka Batková, pan Josef Ších. Josef Krásný, Frant. Gazda, Flor. Horut, JUDr. Jos. Hera, Ant. Heydušek, Josef Novák, Frant. Teplý, Frant. Gajdušek, JUDr. V. Skřivánek, Jan Vlad. Pokorný.

c) přispívající s příspěvkem 40 hal. měsíčně pánové: Jan Strnad, Zdeněk Gayer, Ant. Novotný, A. Grepl, Julius Hon, Frant. Zeman, Fr Zahradníček, Vilém Pichler, C. Wildmann, Matouš Varta, Ant. Bezděk Václav Grepl, Leop. Albrecht, Josef Fuka, Karel Lorek, Frant. Štědroň, Josef Pernica ml., Frant. Albrecht a Karel Albrecht.

Výbor ve valné hromadě zvolený ustavil se takto: *Frant. Teplý*, ředitel gymn. - starosta, *Josef Ších*, ředitel spořitelny - místostarosta, prof. *Flor. Horut*, jednatel, *Alois Michalík*, pokladník; členové výboru pánové: *Karel Albrecht*, *Ant. Novotný*, *Jan Vlad. Pokorný*, *Arnošt Koniakovský*, P. *Frant. Gajdušek*. Náhradníci: *Matouš Varta*, *Albert Oblídal*, *Josef Fuka*. Revisoři účtů: *Frant. Zeman*, *Method Mazal*.

Účelem spolku jest dle § 1. stanov: „podporovati chudé studující českého gymnasia ve Vyškově. Poskytování podpor chudým studujícím děje se tím způsobem, že spolek:

a) platí za ně školné buď z části, nebo úplně. b) poskytuje jim příspěvků na byt, na výživu a na ošacení. c) poskytuje jim pomoci v nemoci. d) opatřuje knihy školní pro knihovnu chudých žáků.

§ 2. Prostředků k tomuto účelu zjednává si spolek pravidelnými příspěvky členů, sbírkami a výtěžkem zábav, hlavně koncertů, divadelních představení, přednášek a pod.

V. Školní zdravotnictví.

Podle vysokého nařízení c. k. ministeria kultu a vyučování ze dne 15. září 1890 čís. 19.096. konána byla dne 26. listopadu 1899 porada sboru učitelského, kterým způsobem by intencím vysokého nařízení tohoto za poměrů daných nejlépe se vyhovělo a co státi se má pro podporu tělesného vývoje žactva zdejšího ústavu. Usnesení v té příčině učiněná schválena byla velesl. c. k. zemskou školní radou ze dne 4. prosince 1899 čís. 16.680.

Nejdůležitějšími prostředky, které sbor měl ve své moci, byly vyučování tělocviku, hry a vycházky.

T ě l o c v i k u vyučováno bylo ve dvou odděleních za účastenství 86 žáků v pololetí I., 66 žáků v pololetí druhém po dvou hodinách týdně. Slavná tělocvičná jednota „Sokol“ ve Vyškově dala ochotně nářadí tělocvičné ústavu našemu k volnému užívání.

2. H r y. Jakmile z jara počasí dovolilo, hráno bylo po každé hodině tělocviku na rozsáhlé zahradě Sokolovny, kterou k účelu tomu sl. „Spolek pro zřízení tělocvičny ve Vyškově“ ústavu našemu propůjčil se stejnou laskavostí a ochotou, s jakou dovolil, aby tělocviku vyučováno bylo v Sokolovně. Ke hrám docházeli také žáci, kteří do tělocviku nechodili. Hry řídil učitel tělocviku prof. Flor. Horut, dohlížel ředitel i suppl. učitel Jos. Novák.

3. V y c h á z k y žáků do okolí vyškovského, konané za dozoru ředitele, prof. Horuta a suppl. uč. Nováka, měly především za účel osvěžení. S účelem tímto však spojováno bylo příležitostně poučování z oborů ve škole probíraných, zvláště pak v měsících letních hojně bylo botanisováno. Při všech vycházkách od března konaných brali žáci s sebou nářadí pro hry, jež pořádány na místech k tomu přihodných. Z vycházek do konce června konaných bylo 7 polodenních, jedna na celý den do Račic; při této vystoupili žáci vedení prof. Horutem na terrasu zámku, odkud je daleký rozhled.

Přehled vycházek je v tabulce.

Pořad	Cíl vycházky	Doba vycházky	Třída	Počet žáků	Dozor měli
1.	Hrádek u Hamilton a „Jezevčí díry“	26. listop. 1899.	I. A, B,	110	Prof. Fl. Horut.
2.	Drnovice, Nouzka, Vyškov.	13. ledna 1900.	I. A,	46	Ředitel, profesor Horut a suppl. uč. Novák.
3.	Dědice, Opatovice, údolí Haně.	10. března 1900.	I. A, B.	91	Prof. Horut a Novák.
4.	Dědice, Hamiltony a údolím Hané až k Rychtářovu.	18. dubna 1900.	I. A, B.	60	Ředitel, prof. Horut a Novák.
5.	Hrádek.	25. dubna 1900.	I. A, B	57	dto.
6.	Lulč.	9. května 1900	I. A, B.	51	dto.
7.	Přes Hamiltony údolím Hané do Rychtářova a zpět přes Lhotu.	23. května 1900	I. A, B.	45	Ředitel, profesor Horut.
8.	Drahou do Lulče, odkud přes Pístovice do Račic, zpět přes Nemojany.	21. června 1900.	I. A, B	101	Ředitel, prof. Horut, Novák, a katecheta.

K l o u z á n í. V letošním školním roce zřízeno bylo toliko soukromé kluziště v cukrovaru vyškovském a dovoleno žákům tam se klouzati. Většinou však bruslili žáci jednak na zamrzlé louce p. Jandy, jednak na rybnících v blízkých osadách. Pro příští léta stane se opatření, aby zřízeno bylo kluziště veřejné a žákům poskytnuty výhody Celkem bruslilo 39 žáků a to z I. A. třídy 20, z I. B. 19.

K o u p á n í jest velmi obtížno, poněvadž ve Vyškově nebylo lázní ani vhodného místa v Hané pro nedostatek vody. Teprve dnem 23. června 1900 otevřeny byly parní a vanové lázně, při nichž zřízen býti má příštím rokem rozsáhlý basin za plovárnu. Ředitelství kojí se nadějí, že i tu možné výhody žákům budou poskytnuty. Letos koupali se žáci, z nichž plovati umí v I. A. třídě 21, v I. B. 28., buď na hlubších místech v potoce Hané, buď v rybníce u Pístovic nebo v rybnících svých domovů.

J í z d u n a k o l e pěstují z I. A. 3 a z I. B. 4 žáci soukromě se svolením rodičů, ovšem bez vlivu a zodpovědnosti školy.

VI. Z kroniky ústavu.

Potřeba české střední školy pociťována byla ve Vyškově již dávno, ale pro různé překážky dlouho nemohlo se k dílu přikročiti. Teprve když první rozhodný krok učinilo s p o l e č e n s t v o ž i v n o s t n í k ů v e V y š k o v ě dne 16. října 1896., uloživši panu Karlu A l b r e c h t o v i, tehdy hostinskému v besedním domě, aby zařídil jednání o zřízení české školy střední ve Vyškově, dostala se věc do proudu a záhy korunována byla zdárným výsledkem. Vyko-

návaje mandát živnostníků vyškovských, svolal p. Albrecht na den 28. listopadu 1896. přátelskou schůzi předních mužů z Vyškova a okolí, ve které rozhodnuto bylo domáhati se zřízení českého gymnasia pro Vyškov.

Po velkém táboře lidu, konaném v srpnu r. 1897 v Křečkovicích, na kterém po nadšené řeči pana MUDr. Jana Venhudy obyvatelstvo celého okresu myšlénku zříditi ve Vyškově české gymnasium přijalo s nadšením, zřízena byla ve Vyškově Matice gymnasijní, jejíž stanovy schváleny byly výnosem velesl. c. k. mor. místodržitelství v Brně ze dne 4. listopadu 1897. čís. 38.447. V prvním výboru, zvoleném na ustavující valné hromadě dne 8. prosince 1897, zasedali pánové: MUDr. Jan Venhuda, starosta, Konrád Martinek, říšský poslanec, náměstek starosty, členové výboru: Karel Albrecht, Arnold Janda, Leopold Rozsypal, JUDr. Václav Skřivánek. Jako zástupce duchovenstva delegován byl do výboru dp. P. Alois Hlavinka, farář v Kučerově a za obce venkovské pánové: Jan Vlad. Pokorný, zemský poslanec, Jan Hrozek, starosta v Křečkovicích, František Kylián, starosta ve Lhotě, Antonín Gryc, starosta v Ruprechtově, Jan Rozsypal, starosta v Něm. Prusích. Za náhradníky zvoleni byli pánové: František Lorek, obchodník a Jan Souček, měšťan z Vyškova, dále Antonín Vlček, starosta v Topolanech a Tomáš Látal, starosta ve Švábenicích. Revisory účtů zvoleni pánové: Jos. Šich, ředitel kontrib. spořitelny a Jan Pospíšil, starosta v Pustiměři.

Neprodleně pracováno k tomu, aby první třída zřízena býti mohla již ve škol. roce 1898/1899., ale pro krátkost času k tomu nedošlo.

Šlechetným odkazem spanilomyslné vlastenky zesnulé sl. Bož. Batkové dostalo se Gymnasijní matici daru 6750 zl., z něhož 3000 zl. uloženy dle vůle zesnulé, aby po převzetí českého gymnasia do správy státní zřízeno bylo z nich stipendium pro žáky zdejšího ústavu.

Zřízení ústavu zajištěno bylo šlechetností Jeho Milosti pana kníž.-arcibiskupa Dra. Theodora Kohna, jenž velkomyslně všecky místnosti ve druhém poschodí paláce svého zdarma propůjčiti ráčil k účelům školským, svoliv laskavě i k tomu, aby potřebná úprava byla provedena.

Nadšen těmito důkazy přízně a naděje se i rozsáhlé podpory další, obrátil se výbor Gymnasijní matice vyškovské na Ústřední Matici školskou v Praze žádaje, aby u vysokých úřadů školských vymohla svolení ke zřízení českého soukromého gymnasia ve Vyškově počínaje škol. r. 1899/1900.

Vysoké c. k. ministerstvo kultu a vyučování, vyhovujíc žádosti Ústřední Matice školské v Praze svolilo vys. výn. ze dne 15. května 1899 čís. 10.792., aby počátkem škol. roku 1899/1900 první třída českého soukromého gymnasia byla otevřena.

Ve smlouvě vyhradila si Ústřední Matice školská v Praze správu paedagogickou a didaktickou, nezavazujíc se pro četné povinnosti jiné přispívati na gymnasium penězi.

Tím bylo dávné přání obyvatelstva okresu vyškovského splněno.

Místnosti jeho Milostí panem kníže tem arcibiskupem olomouckým Dr. Theodorem Kohnem propůjčené uznány byly při komissionelním ohledání dne 16. června 1899 za způsobilé k účelům školským a užívání jich schváleno velesl. c. k. mor. zem. školní radou výnosem ze dne 1. srpna 1899. čís. 8448.

Ředitel zařídil pak vše, čeho bylo potřeba k otevření I. třídy.

Zápis a přijímací zkoušky vykonány byly dne 15. a 16. září 1899. K zápisu přihlásilo se 140 žáků, z nichž při zkoušce obstálo 121, 19 pak bylo pro nedostatečný prospěch odmítnuto.

Pro tak značný počet žáků nutno bylo zříditi při první třídě pobočku.

V neděli, dne 17. září vedeni byli žáci ke mši sv. do zdejšího farního chrámu Páně.

Slavné „Veni Sancte“, při němž účastnil se celý výbor Gymnasijní Matice vyškovské, celebroval vdp. P. František Kroutilík, děkan ve Vyškově dne 17. září 1899. s assistencí. Po mši sv. zapěli žáci 1. a 4. strofu Rakouské národní hymny.

Po Veni Sancte vrátili se žáci do ústavu, kdež jim ředitel vysvětlil účel studií, vznešenost studia středoškolského a povinnosti jim nastávající. Vyloživ pak předpisy disciplinární a nařízení o bytech, poučil žáky o všem, čeho jim pro první dobu bylo potřeba.

Pravidelné vyučování zahájeno bylo dne 19. září 1899.

Dne 4. října súčastnil se celý ústav slavných služeb Božích na oslavu Nejvyšších jmenin Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. Po službách Božích odebral se ředitel s prof. Flor. Horutem a suppl. učitelem Jos. Novákem k panu c. k. okresnímu hejtmanu vyškovskému Vilému Šťastnému s prosbou, aby na stupních Nejvyššího trůnu tlumočil nejoddanější blahopřání ústavu našeho.

Dne 6. října vykonal inspekci místností školních pan c. k. zemský zdravotní referent MUDr. Spitzer v průvodu p. c. k. krajského fysika MUDr. Ed. Singra.

Jelikož Nejvyšší jmeniny Jejího Veličenstva, zesnulé císařovny Alžběty dne 19. listopadu připadly na neděli, konána bylo ve smyslu výnos. velesl. c. k. zem. školní rady ze dne 13. listopadu 1899. čís. 15.953 a výboru Ú. M. školské v Praze ze dne 16. listopadu 1899. čís. 9.101. na žádost ředitelství pro žáky ústavu zvláštní slavnost kostelní již v sobotu dne 18. listopadu 1899. o 9. hod. ranní. Zpívanou smuteční mši sv. celebroval vdp. pan děkan P. František Kroutilík.

Od 21. listopadu až do vánoc vyučováno bylo se svolením velesl. c. k. zem. školní rady odpoledne od $^1/_2$2 do $^1/_2$4.

Svátky vánoční začaly na základě rozhodnutí Jeho Excellence pana c. k. ministra kultu a vyučování již dne 23. prosince, jelikož „štědrý den“ připadl na neděli.

V pondělí dne 15 ledna 1900 podrobil ústav náš důkladné inspekci v náboženství a předmětech humanitních slovutný pan c. k. zemský školní inspektor Eduard Kučera a oznámil výsledek inspekce sboru učitelskému v konferenci konané dne 16. ledna v 8 hod. dopoledne.

V úterý a ve středu dne 23. a 24. ledna vykonal pak důkladnou inspekci předmětů ostatních slovutný pan c. k. zemský školní inspektor Jan Slavík, jenž i celé zařízení ústavu prohlédl, a sdělil výsledky sboru v konferenci konané dne 24. ledna odpoledne.

Následkem těchto inspekcí uděleno bylo vysokým rozhodnutím c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 28. února 1900 čís. 4288. ústavu našemu právo veřejnosti. Poněvadž pak první pololetí skončilo již dne 10. února po dopolednim vyučování, byla vysvědčení soukromá žákům odebrána a vydána jim nová vysvědčení téže platnosti, jako z gymnasií státních, ze dne 14. března 1900.

Dne 21. června, v den sv. Aloisia, dal ředitel ze své moci prázdno. Ústav účastnil se mše sv. a užil ostatku dne k vycházce do Račic. Školní rok zakončen dle rozhodnutí vys. c. k. ministerstva v sobotu dne 14. července 1900. slav. službami Božími s „Te Deum“, jež zpívali žáci ústavu řízením prof. Hornta.

Zdravotní stav sboru i žactva byl zcela uspokojivý po celý rok.

Návštěva školy byla přes to, že mnozí žáci přespolní denně domů docházeli, zcela pravidelná. Pravidelné služby Boží v neděli a ve svátek konány byly ve farním chrámu Páně zdejším o 8 hodině. Po mši sv. měl výpomocný katecheta dp. P. Frant. Gajdušek exhortu s kazatelny.

Kromě „Veni Sancte“ a „Te deum“ účastnili se žáci i sbor učitelský církevního průvodu o Božím Těle. Četní žáci z vlastního popudu kromě povinných úkonů náboženských denně obcovali mši sv. před dopoledním vyučováním.

U sv. zpovědi byli a nejsvětější svátost oltářní přijímali žáci na počátku roku (10. října), v posvátném témdni velikonočním (9. dubna) a na konci roku (11. července). V době velikonoční konány byly postní exercitie, z kteréž příčiny dal ředitel jeden den prázdno (vys. vyn. c. k. min. kultu a vyuč. ze dne 12. června 1899. K čís. 851. ex. 1897.

Dne 31. května přijalo svátost sv. biřmování v Kroměříži 36. žáků zdejšího ústavu.

Na konci oddílu tohoto budiž ještě vyloženo stručně, které kroky učiněny byly nynějším výborem*), aby ústav co nejdříve mohl býti umístěn ve vlastní budově. Sl. výbor Gymnasijní Matice vyškovské rozhodl se hned po zápise začíti se stavbou ještě během tohoto školního roku. Poněvadž pak ve Vyškově není vhodného pozemku pro stavbu tak rozsáhlou, leč by za drahé peníze koupeny byly domy soukromé a sbourány, obrátil se výbor Gymn. Matice k velkomyslnému příznivci ústavu našeho Jeho Milosti panu knížeti arcibiskupovi olomouckému s prosbou, aby v nedostatku vhodného stavebního místa ráčil vyměniti nebo odprodati Matici část pozemků svých u nádraží. Poněvadž pak žádost tato dosud definitivně vyřízena není, nutno odložiti stavbu vlastní budovy na rok příští, což možno tím spíše učiniti, jelikož místnosti Jeho Milosti panem knížetem arcibiskupem olomouckým Drem. Theodorem Kohnem propůjčené také pro příští rok všem potřebám vyhovějí.

*) Ve výboru Gymnasijní Matice vyškovské zasedají tou dobou pánové:

MUDr. Jan Venhuda, starosta, Konrád Martinek, místostarosta, Arnold Janda, pokladník, JUDr. Václav Skřivánek, jednatel, Leopold Rozsypal, zapisovatel, dále pánové: Karel Albrecht, Dust. p. P. František Kroutilik, Jan Vlad. Pokorný, Josef Šich, Antonín Gryc, Jan Hrozek, Jan Rozsypal.

VII. Osnova učebná.

A) Předměty povinné a jazyk německý.

Na ústavě zdejším vyučováno bylo ve škol. roce 1899 — 1900 dle normální osnovy učebné stanovené vys. výnosem c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 24. května 1884. čís. 10 128 se zřetelem k příslušným výnosům a nařízením pozdějším ze dne 2. května 1887. čís. 8752, 1. července 1887. čís. 13.276 a 24. května 1892 čís. 11.372.

Jazyku německému vyučováno bylo po 4 hodiny týdně dle učebnice Ed. Onředníčka.

Pro školní rok 1900 — 1901. sestaven byl plán učebný pro třídu I. a II. přesně dle osnovy předepsané vys. výnosem c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 23. února 1900. čís. 5146. Ředitelství podává zde plán tento, jak schválen byl výnosem velesl. c. k. zemské školní rady v Brně ze dne 25. května 1900. čís. 6023.

Třída I.

Náboženství, 2 hod. týdně. O článcích víry, o přikázáních Božích a církevních, o svátostech.

Jazyk latinský, 8 hod. týdně. Pravidelné tvarosloví. Skloněnípodstatných jmen, pravidla rodová, přídavná jména a příslovce. Stupňování. Nejdůležitější náměstky, číslovky základní a řadové. Čtvero časování, deponentia. Conjunctiv po některých spojkách (ve větách účelných, časových, podmínečných), vazba accusativu cum infinitivo, gerundium a gerundivum, coniugatio periphrastica. Čtení dle přízvuku a kvantity. Memorování slůvek, frasí, vět a krátkých článků souvislých. Překlady z latiny do češtiny a naopak dle cvičebné knihy. Od polovice listopadu každý týden školní úloha na půl hodiny: časem cvičení domácí.

Jazyk český, 4 hod. týdně. Opakování pravidelného tvarosloví a nejdůležitějších odchylek se stálým zřetelem k vyučování jazyku latinskému. O částech věty jednoduché, o větách složených a stažených, pokud jich potřeba pro latinu. Správné čtení dle přízvuku slovného i větného, výklad a rozbor článků z čítanky. Reprodukce ústní článků probraných, přednášení básní i kratších článků prosaických z paměti. V pololetí I. každý týden diktát, od Vánoc počínaje střídavě diktát a školní uloha: v pololetí II. každý měsíc dva diktáty a po jedné úloze školní a domácí.

Zeměpis, 3 hod. týdně. Názorné vysvětlení základních pojmů zeměpisných. Orientování v budově školní, venku, na mapě a globu. Osvětlování a zahřívání země. Hlavní tvary povrchu zemského. Poloha nejdůležitějších států a hlavních měst. Čtení mapy a kresba jednoduchých náčrtků zeměpisných.

Mathematika, 3 hodiny týdně: v I. běhu arithmetika, v II. běhu střídá se arithmetika s geometrií.

a) Arithmetika: Soustava dekadická, číslice římské. Čtvero základních výkonů s čísly celými a desetinnými, bezejmennými i stejnojmennými. Soustava metrická měr a vah. Počítání čísly různojmennými. Rozklad v prvoči-

nitele, společná míra a společný násobek. Cvičení v počítání se zlomky obyčejnými na základě názoru.

b) Geometrie: Základní pojmy geometrické. Přímka, kruh, dvě přímky v rovině, rovnoběžky, úhel. Rozdělení trojúhelníkův a jejich nejjednodušší vlastnosti.

Přírodopis, 2 hod. týdně. V prvních 6 měsících živočišstvo a to: ssavci a hmyz v náležitém výběru; potom rostlinopis a to: pozorování a popis některých rostlin jevnosnubných různých řádů vzhledem k důležitým znakům, srovnávání a určování příbuznosti.

Jazyk německý, (relativně obligátní), 4 hodiny týdně. Pravidla o výslovnosti, správné čtení a psaní. Sklonění členu určitého i neurčitého, sklonění podstatných a přídavných jmen, jakož i některých náměstek. Časování sloves v praesentu a imperfektu. Látka procvičí se methodou analyticko direktní. Memorování slov, frasí a článků. Psaní na tabuli.

Ve II. pololetí každých 14 dní písemní práce, střídavě školní a domácí.

Třída II.

Náboženství, 2 hodiny týdně. Obřady kotolické církve.

Jazyk latinský, 8 hodin týdně. Doplňování pravidelného tvarosloví; nejdůležitější nepravidelnosti ve sklonění, rodě a časování. Znalost forem syntaktických se rozšiřuje. Ablativus absolutus. Cvičení a memorování jako v I. třídě. Měsíčně 3 úlohy školní a 1 úloha domácí.

Jazyk český 3 hodiny týdně. Opakování a doplnění tvarosloví. O větě stažené a složené. Výklad vět vedlejších, kterých je pro latinu potřeba. Zkracovaní vět. Praktická cvičení v interpunkci. Četba, výklad a memorování článků jako v I. třídě. Písemná reprodukce delších povídek a bájek. popisy. — Měsíčně 3 úlohy, střídavě školní a domácí.

Zeměpis a dějepis, 4 hodiny týdně.

a) *Zeměpis*, (2 hodiny týdně.) Popis Asie a Afriky; poloha, členitost, povrch půdy; vodstvo, místopis se zvláštním zřetelem k podnebí a vlivu jeho na plodiny, výrobky a způsob života obyvatelstva. Přehled a popis pevniny a vodstva evropského. Země jihoafrické a souostroví britské. Kresba jednoduchých map.

b) *Dějepis* (2 hodiny týdně). Starověk: Zevrubnější vypravování pověstí. Nejdůležitější osoby a události zvláště z dějin řeckých a římských.

Mathematika, 3 hodiny týdně, střídavě arithmetika a geometrie.

a) *Arithmetika*: Důkladný procvik nauky o společné míře a násobku. Souvislý výklad a procvik zlomkův obecných, převod jich na zlomky desetinné a naopak. Hlavní poučky o poměrech a úměrách, jednoduchá trojčlenka s upotřebením úměr a počtu závěrkového. Jednoduchý počet procentový a úrokový.

b) *Geometrie*: Symmetrály přímek a úhlů. Shoda trojúhelníkův a její

upotřebení. Nejdůležitější vlastnosti kruhu, čtyřúhelníkův a mnohoúhelníkův — Za pololetí 3 úlohy školní; cvičení domácí od hodiny k hodině.

Přírodopis, 2 hodiny týdně. Prvních 6 měsíců živočišstvo a to: ptáci, někteří plazi, obojživelníci a ryby. Výběr z ostatních tříd živočichů bezpáteřných kromě hmyzu. Potom pokračování v rostlinopise poznáváním nových rostlin jevnosnubných s návodem k systematickému jich seskupení. Některé rostliny tajnosnubné.

Jazyk německý, 4 hodiny týdně. Doplnění tvarosloví, pokud nebylo probráno v I. třídě, zvláště časování sloves silných. Hlavní pravidla o skladbě vět a slovosledu: zkrácená věta vedlejší. Procvik článků probraných způsobem konversačním. Memorování slov, frasí a článků prosaických i veršovaných. — Každých 14 dní písemní práce, střídavě školní a domácí.

B. Předměty nepovinné mimo jazyk německý.

1. Kreslení.

I. oddělení, 2 hodiny týdně. Střídavé kreslení obrazců přímočárných a křivočárných, obruby, okrasy plošné. Základy perspektivy: kreslení pěti rovnoběžek v různých polohách k obrazně. Výkresy ornamentální v II. pololetí pokládány barvami.

II. oddělení. 2 hodiny týdně. Zobrazování perspektivné dle modelů dřevěných. Další kreslení ozdob plošných podle nákresů na tabuli: pokládání barvami vodovými.

2. Zpěv.

I. oddělení. 2 hodiny týdně. Rozdělení hlasu lidského, tony, noty; výška a trvání tonů. Takt, vokalisování, pausy, intervally, posuvky. Stupnice C dur a ostatní stupnice durové. Počátky zpěvu dvojhlasého, kostelní a světské písně. Cvičí se dle cvičebnice zpěvu J. C. Sychry a dle Pivodovy Nové methody zpěvu.

II. oddělení, 2 hodiny týdně. Stupnice mollové. Cvičení v intonování, Klíč sopránový, altový, tenorový a bassový. Stupnice chromatická. Cvičení pro 2, 3, 4 hlasy. Důležitější akkordy. Něco z dějin zpěvu a hudby. Kostelní a světské písně. Cvičebnice jako v I. oddělení.

3. Krasopis:

I. oddělení, 1 hodina týdně. Základní tvary písma latinského i německého. Psaní slov i celých vět písmem latinským i německým. Písmo rondové.

4. Tělocvik.

Oddělení I. a II. Cvičeno bude v obou odděleních po dvou hodinách týdně přesně dle učebné osnovy vydané vys. výn. c. k. min. kultu a vyučování ze dne 17. února 1897. čís. 17.261 ex 1896.

VIII. Četba ve škol. roce 1899. — 1900.

1) Z jazyka českého.

Články*) označené byly memorovány).

Ve třídě I. A) i B) čteny a vykládány byly z Bartošovy čítanky: čl. 42*) Vlaštovičky (Vlad Šťastný), čl. 3. Kavčátko, čl. 112. Pohádka o Bidě jednooké, čl. 20. O praotci Čechovi, čl. 24*). Domov (J. V. Sládek), čl. 7*) Lev a červ., čl. 56. Proč pes na kočky vrčí, a proč kočka myši hubí, čl. 57. Věrnost kočky, čl. 9*) Heřman z Bubna (S. K. Macháček), čl. 13. Podkova, čl. 23. Založení Prahy, čl. 59*). Zima (J. V. Sládek), čl. 26. Pes, čl. 62*), Špaček, čl. 39*). Lakomý a závistivý (A. Puchmajer), čl. 38. Královi bratři, čl. 40. Lev a myš, čl. 109*). Vrabec a kůň (Fr. J. Rubeš), čl. 45. Co Bůh činí, dobře činí, čl. 48. V hojnosti zapomínáme na Boha, čl. 52*). Horymírův skok (Jan z Hvězdy), čl. 53. Svatý Ivan, čl. 74. Spravedlivý soudce, čl. 81. Jezevec, čl. 82. Země, slunce, měsíc a hvězdy, čl. 139. Sirotek v Radhošti, čl. 90*). Smrtka (R. Jesenská), čl. 21. Založení Vyšehradu, čl. 34. Šlechetné srdce, čl. 54*). Kříž u lesa (J. V. Sládek), čl. 87. Slunce-teplo, čl. 73. Stavitel chrámu na Karlově, čl. 100*). Pšenice (Vl. Šťastný), čl. 75. Císař Josef soudcem, čl. 95. Hladová zeď na Petříně, čl. 92*). Skřivánek (J. V. Sládek), čl. 93. Aleluja. čl. 96. Věž Daliborka na Hradčanech, čl. 113*) Pancéř Smanický na Zampachu (Ad. Hejduk), čl. 106. Co babička z rána dělávala, 118. Ranní zpěv ptactva v létě, čl. 101*) Májový déšť (J. V. Sládek), čl. 91. Dva poutníčkové, čl. 117*) Letní slunko (J. V. Sládek), čl. 140. Selský statek, čl. 121 Slavnost Božího Těla, čl. 120. Letní odpoledne (J. V. Sládek), čl. 119. Ptačí řeč, čl. 122*) Píseň vesničanů (J. V. Kamarýt), čl. 153. Fata morgana, čl. 105. O dvanácti měsíčkách.

2. Z jazyka německého. V obou odděleních probrány byly všecky články z knihy Ouředníčkovy, pokud ustanoveny jsou pro třídu první. Všecky články souvislé byly memorovány a napřed doslovně, pak volně reprodukovány; obsahu užito ke konversaci.

IX. Učebnice

na školní rok 1900—1901.

Následující seznam učebnic schválen jest pro školní rok 1900/1 vynesením velesl. c. k. zemské školní rady v Brně ze dne 25. května 1900 čís. 6023. — Jiné vydání než zde udané není přípustné; udané ceny jsou úřední.

Třída I.

(Ceny v závorkách označují výtisky vázané).

Náboženství: Šťastný Vladimír: Učení katolického náboženství pro první třídu středních škol. 3. vyd. 1898 — 1 K 80 h. (2 K 30 h.)

Jazyk latinský: Hrbek František: Latinská mluvnice pro školy střední. Díl I. Tvarosloví. 2 vyd. 1898 — 1 K 80 h. (2 K. 30 h).

Hrbek František: Cvičebná kniha jazyka latinského pro I. třídu gymnasijní. 3. vyd. 1898—(2 K 80 h).

Jazyk český: Gebauer Dr. Jan: Krátká mluvnice česká. 2. vyd. 1894. — 1 K 20 h. (1 K 70 h), Bartoš Frant.: Česká čítanka pro I. třídu škol středních. 6 vyd. 1898 (2 K 10 h).

Zeměpis: Tille Dr. Ant.: Učebnice zeměpisu pro školy střední. Upravil Dr. Brdlík I. díl, svaz. I. 11. vyd. 1899 — 90 h. (1 K 30 h).

Kozenn B. Zeměpisný atlas pro střední školy. Nově zpracovali Haardt a Schmidt. Pro české školy upravil Dr. J. Metelka. 14. vyd. (1 vyd. nového zpracování), 1900 — 7 K 40 h. (8 K.)

Mathematika: Tůma Frant.: Arithmetika pro I. a II. třídu škol gymnasijních 5 (4) vyd. 1898 — 1 K. 50 h. (1 K. 80 h.)

Jeřábek Ant.: Základové měřictví pro nižší třídy gymnasií 5 (4) vyd., 1900 1 K 20 h. (1 K. 70 h).

Přírodopis: Polívka Frant.: Živočichopis pro nižší třídy škol středních. 2. (1) vyd., 1899 — 2 K. 40 h. (2 K. 90 h.)

Polívka Frant.: Rostlinopis pro nižší třídy škol. středních 2 (1) vyd., 1888 — 1 K. 40 h. (2 K. 90 h.)

Jazyk německý: Ouředníček Eduard: Cvičebnice jazyka německého pro I. a II. třídu škol středních. Se slovníčkem 2. vyd. 1896 — 2 K (2 K 50 h.)

Knihy pomocné: Polívka Frant.: Klíč k určování našich rostlin jevnosnubných 1897 — 30 h.

Regeln- und Wörterverzeichnis für die deutsche Rechtschreibung — 20 h.

Chvalte Hospodina! Zpěvník kostelní. 1898 — (1 K 60 h.)

Třída II.

Náboženství: Hrudička Alois: Liturgika pro střední školy. 3 (2) vyd. 1898 — 1 K. 40 h.

Jaryk latinský: Hrbek Frant.: Latinská mluvnice jako v I. třídě.

Hrbek Frant.: Cvičebná kniha jazyka latinského pro II. třídu gymnasií. 2. vyd. 1896 — 1 K 70 h. (2 K 20 h.)

Jazyk český: Gebauer Dr. Jan: Krátká mluvnice česká jako v I. třídě.

Bartoš Frant.: Česká čítanka pro II. třídu gymnasií. 2. vyd. 1896 — 2 K. 40 h., (2 K. 80 h.)

Zeměpis a dějepis: Tille Dr. Ant.: Učebnice zeměpisu obecného i rakousko-uherského pro školy střední. Svaz. I. Část 2. pro II. a III. třídu gymnasií vyd. 10. 1896 — 2 K 30 h. (2 K 80 h.)

Kozenn B.: Zeměpisný atlas vyd. 13 (pokračování) z I. třídy.

Vlach Dr. Jaroslav: Dějepis obecný pro nižší třídy škol středních. Díl I. Starý věk. 1 vyd. 1894 — 1 K. 20 h. (1 K 40 h.)

Schubert F. a Schmidt V: Historicko zeměpisný atlas školní starého, středního a nového věku. Pro české školy střední upravili Dr. A. Balcar, Dr. J. Vlach a Dr. Fr. Kameníček. Vydání pro gymnasia 1898 — (3 K 20 h.)

Mathematika: Tůma Frant: Arithmetika jako v I. třídě.

Jeřábek Ant.: Základové měřictví jako v I. třídě.

Přírodopis: Polívka Frant. Živočichopis a Rostlinopis jako v I třídě.

Jazyk německý: Ouředníček Eduard: Cvičebnice jaz. něm. jako v I. tř.

Knihy pomocné: Polívka Frant.: Klíč k určování našich rostlin jevnosnubných 1897 — 30 h.

Regeln- und Wörterverzeichnis für die deutsche Rechtschreibung — 20 h.

Chvalte Hospodina! Zpěvník kostelní. 1898 — (1 K 0 h.

Loukotka: Rukověť mluvnice latinské pro II. třídu Praha, Höfer a Klouček, 1900 — 50 h.

X. Důležitější výnosy a přípisy

vysokých c. k. úřadů školních ve škol. roce 1899—1900.

1. Vys. výn. Jeho Excellence pana ministra kultu a vyučování ze dne 15. května 1899 čís. 10.792, kterým se spolku „Ústřední Matice školské“ v Praze uděluje svolení zříditi ve Vyškově soukromé gymnasium s vyučovací řečí českou a velesl. c. k. zem. školní rada mor. se zmocňuje, aby za podmínek zákonitých počátkem školního roku 1899—1900. otevření I. třídy povolila.

2. Výnos velesl. c. k. mor. zemské školní rady ze dne 3. října 1899 čís. 12718., jímž bere se na vědomí otevření první třídy zdejšího gymnasia.

3. Výnos velesl. c. k. mor. zem. školní rady ze dne 7. října 1899. čís. 12. 461., jímž dovoluje se zříditi pobočku při první třídě.

4. Výnos velesl. c. k. mor. zem. škol. rady ze dne 6. října 1899 čís. 13.498., dle něhož ustanoven jest ordinariátním komisařem pro ústav zdejší dp. P. František Kroutilík.

5. Přípis sl. c. k. okresního hejtmanství ve Vyškově ze dne 19. října 1899. čís. 331 (praes.) jímž oznamuje se Nejvyšší dík za blahopřání pro jevené k Nejvyšším jmeninám Jeho Veličenstva Nejmilostivějšího císaře a krále Františka Josefa I.,

6. Výnos velesl. c. k. mor. zemské školní rady ze dne 13. listopadu 1899 čís. 15.953, dle něhož má se konati kostelní slavnost za příčinou jmenin Jejiho Veličenstva zesnulé císařovny a královny Alžběty dne 18. listopadu, připadne-li den 19. listopadu na neděli.

7. Výnos velesl. c. k. mor. zemské školní rady ze dne 16. prosince 1899 čís. 17.569, jímž oznamuje se rozhodnutí Jeho Excellence pana c. k. ministra kultu a vyučování, aby dne 23. prosince 1899 bylo prázdno.

8. Vys. vyn. c. k. min. kultu a vyučování ze dne 31. ledna 1900. čís. 32.549 ex 1899., dle něhož výborná známka z druhého neobligátního jazyka zemského při zkoušce maturitní rozhoduje o vyznamenání jen tehdy, udělena-li na základě zkoušky.

9. Vys. vyn. Jeho Excellence pana c. k. ministra kultu a vyučování ze dne 28. února 1900 čís. 4288., jímž uděluje se I. třídě zdejšího ústavu právo veřejnosti pro školní rok 1899,—1900. (intim. velesl. c. k. mor. zem. školní rady ze dne 9, března 1900 čís. 3729.)

10. Vys. vyn. c. k. min. kultu a vyučování ze dne 23. února 1900. čís. 5146., jímž vydává se nová osnova učebná s instrukcemi.

11. Výnosy velesl. c. k. mor. zem. školní rady ze dne 5. května 1900 čís. 6560 (vys. vyn. min. ze dne 26. dubna 1900 čís. 10133.) a z 25. května 1900 čís. 7050 týkající se seznamu professorů uveřejňovaného v programmech.

XI. Seznam žáků.

(Žáci * označení obdrželi vysvědčení třídy první s vyznamenáním; žáci uvedení v závorkách vystoupili během roku:

Třída I. A.

Bartl Stanislav z Vážan K. — Blažek Antonín z Drnovic. — Von dem Bruch Reinhold z Podomí. — Burda Vlad. z Vyškova. — Crhonek Frant. z Dědic. — **Čtvrtníček* Svatomír z Vyškova. — Dočkal Vlad. z Hoštic. — Dopita Jan z Hoštic. — Fryml Leopold z Bohdalic, — Grec Josef z Nemojan — Hanáček Bohuslav z Lulče. **Holzer* Josef z Vyškova. — **Horák* Jan z Vážan V. — Hrda Jan z Vyškova. — Hudeček Method ze Želče — Klein Jan z Vyškova. Kostelka Frant. z Nemojan. — Kostelka Josef z Nemojan. — Krejčí Petr z Rychtářova. — Křivý Anselm z Tučap. — Křoumal Alois z Rychtářova. — Kupčík Miloš z Krásenska. Kvapil Jaroslav ze Švábenic. — Látal František ze Švábenic. — Lorek Vojtěch z Vyškova. — Macha František z Vídně. — Měřínský Jan z Vyškova — Müller Jakub z Křižanovic. — (Müller Karel z Topolan). — Navrátil Antonín z Rybníčku. — **Novotný* Jan z Opatovic. — Orel František ze Švábenic. — **Oškrdal* Oskar z Vyškova. — **Plhal* Josef z Dědic. — **Pokluda* Leonard ze Lhoty. — Pokorný Leopold z Vyškova. — Pospíšil Bohuslav z Pustiměře. — Přikryl Karel z Nemojan. — (Růžička Tomáš z Olšan R.) — Slavík Jakub zIvanovic. — Souček Rudolf z Vyškova. — Spisar Klaudius z Nosálovic. — Spisar Miloslav z Nosálovic. — Straka Jan ze Zelené Hory. — **Strnad* Antonín z Lulče. — Studňař Karel z Pustiměře. — Šafář Jos, z Boskovic. **Scholz* Otto z Vyškova. — Štrajt František z Něm. Prus. — Tauš Frant. z Dědic. — Uhlíř Vlastimil ze Lhoty. — (Venhuda Ladislav z Nových Hvězdlic.) — Vojtek Jan z Boškůvek. — **Vrána* Josef z Němčan. — **Vrtílek* Emanuel z Vyškova. — **Zahradníček* Karel z Brňan — Zajíc Ignác z Olšan (Olomouc). — Zeman František z Bučovic — Zouhar Jan ze Studnic. — Žák Osvald z Dědic.

60 — 57.

Třída I. B.

**Beránek* Jan z Podbřežic. — **Brabec* Karel z Němčic. — **Brtník* Vladimír ze Slavíkovic. — Bukovský Stanislav z Vyškova — Cihlář Ant. z Černé Hory. — Čamek Jan z Vyškova. — Čtvrtníček Jan z Ruprechtova. — Dobeš Petr z Křižanovic. — Doležel Tomáš z Vážan K. — Drbal Václav z Lulče. — Florián Jan z Holubic, — Florián Karel z Holubic. — Formánek Josef z Hamilton. — **Gottvald* Jan z Ruprechtova. — **Havíř* Severin z Koválovic. — **Hlaváček* Ferdinand z Vyškova. — Hora Josef z Vyškova. — Hradil Alois z Pačlavic. — Hrozek Bedřich z Brňan. — Jelínek Bohumír z Rychtářova. — Kostelka Antonín z Lulče, — Koudelka Jaroslav z Lulče. — Křička Alois z Nemojan. — Křivý Josef z Nemojan — Kummer Jan z Křečkovic. — Kupka Julius z Vyškova. — Lang Miloš z Vyškova. — **Máder* Tomáš z Vyškova. — Martinek Konrád z Hoštic. — Mikulík Radoslav z Vyškova. — Mrázek Bohumír z Vyškova. — (Mrázek Ferdinand z Vyškova.) — Müller Vincenc z Malých Prosenic. — **Musil* Vilém z Kulířova. — Němec Jaroslav z Tučap. — Novotný Ladislav z Rybníčka. — **Plhal* Karel z Něm. Prus. — (Polívka František z Vážan.) — Pospíšil Methoděj z Habrovan. — (Pytela Josef z Krásenska.) — (Riegl Jindřich z Vyškova). — Říha Konstantin z Drnovic. — **Slezáček* Jan z Topolan. — **Slezáček* Otokar z Vyškova. — **Stloukal* Eduard z Nemojan. — Straškrába Antonín z Pistovic. — Streit Jaroslav ze Studnic. — Stříž Jan z Bohdalic. — **Svoboda* Viktor z Nov. Rousinova. — Šmela Ferdinand z Hamilton. — Šperka František z Vyškova. — Švec Richard z Podivic. — Tinzl Walter z Cvikavy (Sasko). — Valášek Jan z Vyškova. — Vlach Rafael z Podbřežic. — Vozihnoj Bohumil z Pačlavic. — Vyškovský Frant. z Vyškova. — **Zahradníček* Methoděj z Brňan. Zavadil Konrád z Rybníčka. — Zmrzlý Josef z Nemojan. — Zukal Jiří z Něm. Prus.

68. — 57.

PODĚKOVÁNÍ.

Všem P. T. příznivcům a dobrodincům ústavu, kteří různými dary přispěli k založení a rozhojnění knihoven a sbírek, všem šlechetným a lidumilným přátelům mládeže, kteří chudým žákům ústavu zdejšího hmotné podpory poskytovali, konečně všem těm, kdož jakýmkoli způsobem přízeň svou novému ústavu našemu dali na jevo, vzdává díky nejsrdečnější a za hojnou přízeň další prosí

Ředitelství.

XII. Návěstí pro školní rok 1900 - 1901.

I. Zápis žáků do I. třídy.

Zápis žáků do I. třídy českého soukromého gymnasia s právem veřejnosti konati se bude 1. v terminu letním ve dnech 16. a 17. července, 2. v termínu podzimním ve dnech 15. a 17. září od 8. — 10. hod. dopoledne v ředitelně ústavu.

Přijímací zkoušky začnou hned po zápisu přesně o 10. hod. a téhož dne rozhodnuto bude o přijetí nebo nepřijetí.

Průkazy. 1. Křestní (rodný) list, dle něhož musí žák dosíci do konce prosince 1900 nejméně 10 let věku svého.

2. Vysvědčení frequentační, nebo poslední školní zpráva, ve které však prospěch z jazyka vyučovacího označen býti musí známkou jedinou.

K zápisu dostaví se žáci v průvodu rodičů nebo jejich zástupců

Požadavky zkoušek přijímacích do I. třídy.

1. Z náboženství tolik, kolik může poskytnouti škola obecná v prvních čtyřech odděleních.

2. Z jazyka vyučovacího (češtiny).
a) při zkoušce písemné: Zručně a správně psaný diktát, z něhož patrna jest znalost pravopisu, znalost částí řeči a částí jednoduché rozšířené věty. Rozbor slovný a větný jednoduché rozvinuté věty.

b) při zkoušce ústní: Hbité a správné čtení, znalost tvarů mluvnických jako při písemné zkoušce.

3. Z počtů: Důkladná znalost čtyř základních úkonů s celými čísly. Příklady slovné. Poznámka: Od ústní zkoušky může býti žák osvobozen, má-li z předmětu dotyčného na vysvědčení frequentačním známku aspoň dobrou a vypracuje-li písemní práce také aspoň dobře. Kdo při zkoušce neobstojí, nemůže téhož roku na žádném jiném ústavě téhož jazyka vyučovacího připuštěn býti ke zkoušce přijímací do I. třídy.

II. Zápis žáků do II. třídy.

Konati se bude jenom v termínu podzimním a to:

1. Pro žáky zdejšího ústavu, kteří chtějí ve studiích pokračovati, v pondělí, dne 17. září. Žáci nechť dostaví se o 8. hod. ranní do svých tříd, kdež přijati budou, vykáží-li se vysvědčením za poslední pololetí a zaplatí předepsané příspěvky na pomůcky učebné. Zápis bude ukončen o 10. hodině.

2. Pro žáky veřejné z jiných ústavů přicházející dne 17. září mezi 10. — 12. hod. dopoledne. Žáci ať přihlásí se k zápisu v ředitelně a vykáží se křestním listem, jakož i všemi vysvědčeními, která dosud na školách středních obdrželi; poslední vysvědčení opatřeno býti musí řádně klausulí na odchodnou.

3. Žáci soukromí, kteří dosud na škole střední nebyli a jinak se připravovali, přihlastež se k zápisu v ředitelně ústavu dne 17. září před 8. hod. ranní. Potřebné průkazy jsou: Křestní list, výkaz o posavadním průběhu vzdělání a nejsou-li žáky škol jiných, také vysvědčení o mravní zachovalosti ztvrzené obecním a farním úřadem. Téhož dne podrobí se žáci tito zkoušce přijímací ze všech řádných předmětů třídy první. Nevyhoví-li žák požadavkům, může býti po případě přijat do třídy první.

III. Zkoušky opravné a doplňovací.

Za druhé pololeti škol. roku 1899. — 1900 konány budou v pondělí, dne 17. září od 8. — 12. hod. dopol. Žáci ke zkouškám těm odkázaní přihlastež se rovněž před 8. hod. ráno v ředitelně.

IV. Platy žáků.

Při zápise zaplatí každý nově na ústav vstupující žák bez výjimky taxu přijímací 4 K 20 h., 2 K příspěvku na učebné pomůcky a 1 K příspěvku na hry, celkem 7 K 20 h., ti pak, kteří již žáky ústavu zdejšího byli, toliko 3 K na učebné pomůcky a na hry. Poplatky tyto se žákům vrátí, budou-li při zkoušce přijímací odmítnuti

Za zkoušku přijímací do II. třídy zaplatiti jest kromě toho taxu 24 K., která se nevrací ani tehdy, byl-li výsledek zkoušky nepříznivý.

Školné za pololetí obnáší 30 K a musí býti zaplaceno do 6 neděl každého pololetí. Žáci nemajetní mohou býti osvobozeni, pokud vysvědčení jejich požadavkům zákonitým vyhovují. Chudí žáci do I. třídy nově přijatí mohou žádati za poshovění školného, jež jim poskytnuto býti může i na I. pololetí, bude-li v prvních 2 měsících prospěch jejich ve všech předmětech nejméně dobrý, pilnost aspoň náležitá a mravné chování uspokojivé. Obdrží-li žáci, jimž bude poshovění poskytnuto, za I. pololetí vysvědčení oprávňující k osvobození, nabude poshovění to platnosti osvobození již za I. pololetí. Žádosti za poshovění a z třídy II. za osvobození podány buďtež u ředitelství do 8 dnů od počátku škol. roku.

V. Podpory.

Chudým a pilným žákům dostane se podpory jednak zapůjčením knih učebných, jednak způsobem v části IV. programu tohoto naznačeným. Žádosti písemné podati jest ředitelství hned při zápise.

VI. Byty žákův.

Poučení o bytech obsaženo jest v disciplinárních předpisech, které každý nově přijatý žák obdrží u ředitelství. Páni stravovatelé povinni jsou návodem tím se říditi, jinak by žáci z bytů jejich musili býti vykázáni. Každé oznámení školy učiněné ubytovateli je stejně platné, jako by rodičům bylo učiněno. Tito pak mají právo poptati se na synky své v ústavě kdykoli. Vystoupiti z ústavu během roku školního může žák jen tehdy, když rodiče buď ústně nebo písemně u ředitelství to oznámili.

Nový školní rok započne v úterý, dne 18. září 1900 slavnou mší sv. a vzýváním Ducha svatého ve farním chrámu Páně ve Vyškově.

Z ředitelství českého soukromého gymnasia ve Vyškově, dne 1. července 1900.

Frant. Teplý,
ředitel.

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
1010692460

BRITTLE DO NO,
PHOTOCOPY